

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA NÁRODOHOSPODÁŘSKÁ

Zaměstnatelnost osob ve výkonu trestu a po výkonu trestu odnětí svobody

Employability of people in jail and former prisoners after their release

Student:	Bc. Tereza Lepíková
Vedoucí diplomové práce:	doc. RNDr. Milan Šimek, Ph.D.

Ostrava 2018

VŠB - Technická univerzita Ostrava
Ekonomická fakulta
Katedra národohospodářská

Zařzení diplomové práce

Student: **Bc. Tereza Lepíková**
Studijní program: **N6202 Hospodářská politika a správa**
Studijní obor: **6202T027 Národní hospodářství**
Téma: **Zaměstnatelnost osob ve výkonu trestu a po výkonu trestu odnětí svobody**
Employability of People in Jail and Former Prisoners after their Release
Jazyk vypracování: **čeština**

Zásady pro vypracování:

1. Úvod
 2. Osoby ve výkonu trestu a po výkonu trestu odnětí svobody jako znevýhodněná skupina na trhu práce
 3. Systém vězeňské služby v České republice
 4. Zaměstnatelnost a zaměstnanost osob ve výkonu trestu a po výkonu trestu odnětí svobody
 5. Návrhy a doporučení
 6. Závěr
- Seznam použité literatury
Seznam zkratk
Prohlášení o využití výsledků diplomové práce
Seznam příloh
Přílohy

Seznam doporučené odborné literatury:

BECKER, Gary. *Teorie preferencí*. Praha: Grada Publishing, 1997. ISBN 80-7169-463-0.
BUCHTOVÁ, Božena, Josef ŠMAJS a Zdeněk BOLELOUCKÝ. *Nezaměstnanost*. Praha: Grada Publishing, 2013. ISBN 978-80-247-4282-3.
CHMURA, Milan. *Nezaměstnanost jako ekonomický a sociální problém - edukační východiska z nezaměstnanosti*. Ostrava: Ostravská univerzita, 2016. ISBN 978-80-7464-858-8.

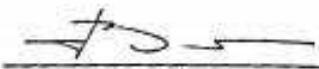
Formální náležitosti a rozsah diplomové práce stanoví pokyny pro vypracování zveřejněné na webových stránkách fakulty.

Vedoucí diplomové práce: **doc. RNDr. Milan Šimek, Ph.D.**

Datum zadání: 24.11.2017

Datum odevzdání: 27.04.2018

Ing. Jiří Balcar, Ph.D.
vedoucí katedry

prof. Dr. Ing. Zdeněk Zmeškal
děkan fakulty

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem celou práci, včetně všech příloh, vypracovala samostatně.

V Ostravě dne

.....

Podpis studenta

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucímu své diplomové práce doc. RNDr. Milanu Šimkovi, Ph.D., za jeho čas, který věnoval konzultacím, za odborné vedení, cenné rady a věcné připomínky, kterými přispěl k vypracování této diplomové práce.

Tereza Lepíková

Obsah

1 Úvod	5
2 Osoby ve výkonu trestu a po výkonu trestu odnětí svobody jako znevýhodněná skupina na trhu práce	6
2.1 Sociální exkluze	6
2.2 Marginalizace na trhu práce	8
2.3 Charakteristika znevýhodněných skupin na trhu práce	9
2.3.1 Osoby se zdravotním postižením	9
2.3.2 Dlouhodobě nezaměstnaní	10
2.3.3 Osoby starší 50 let	11
2.3.4 Mladší věkové skupiny do 30 let	12
2.3.5 Ženy	13
2.3.6 Nekvalifikovaní uchazeči o zaměstnání	13
2.3.7 Osoby ve výkonu a po výkonu trestu odnětí svobody	14
2.4 Ekonomie zločinu	15
2.5 Motivy k páčání trestné činnosti	16
3 Systém vězeňské služby v České republice	18
3.1 Osoby ve výkonu trestu odnětí svobody z pohledu trestního práva	18
3.2 Historie vězeňství na území českých zemí	21
3.3 Osoby ve výkonu trestu odnětí svobody v letech 2006–2016	25
3.4 Koncepce vězeňství do roku 2025	30
4 Zaměstnatelnost a zaměstnanost osob ve výkonu trestu a po výkonu trestu odnětí svobody	40
4.1 Pracovní aktivity odsouzených osob ve výkonu trestu odnětí svobody	40
4.2 Finanční odměna vězňů	41
4.3 Programy a fondy EU	43
4.4 Uplatnění osob po výkonu trestu odnětí svobody na trhu práce	44
4.4.1 Opatření a nástroje aktivní politiky zaměstnanosti	45

4.4.2 Nástroje a instituce se vztahem k problematice vězeňství	48
4.4.3 Další organizace na podporu zaměstnanosti	56
5 Návrhy a doporučení	61
6 Závěr.....	63
Seznam použité literatury.....	65
Seznam zkratk	69
Prohlášení o využití výsledků diplomové práce	
Seznam příloh	
Přílohy	

1 Úvod

Na trhu práce můžeme nalézt určité skupiny lidí, které spadají mezi znevýhodněné osoby. Tito lidé se mohou potýkat s diskriminací. Ve společnosti panuje celá řada předsudků, které mohou člověka z pracovního trhu vyloučit a ztížit tak jeho životní situaci. Těmto skupinám osob je třeba věnovat zvýšenou péči, aby byla zajištěna jejich dostatečná atraktivita pro potřeby trhu práce. Mezi takto znevýhodněné skupiny osob patří také osoby ve výkonu trestu a po výkonu trestu odnětí svobody.

Cílem diplomové práce je identifikace faktorů, které mají vliv na zaměstnávání osob ve výkonu a po výkonu trestu odnětí svobody a nalezení nástrojů, které přispívají ke zvýšení zaměstnatelnosti a zaměstnanosti této skupiny osob.

Diplomová práce se skládá z šesti kapitol, kdy první kapitolou je úvod a poslední závěr. V úvodu nalezneme cíl práce a nastíněnou strukturu práce podle obsahu jednotlivých kapitol. Druhá kapitola diplomové práce se zabývá teoretickými východisky pro danou problematiku. V rámci kapitoly jsou vymezeny pojmy jako sociální exkluze a marginalizace na trhu práce. Dále jsou v kapitole uvedeny charakteristiky znevýhodněných skupin na trhu práce. Závěr kapitoly je zaměřen na ekonomii zločinu a možné motivy, které vedou člověka ke spáchání trestného činu.

Třetí kapitola je zaměřena na statistický popis systému vězeňské služby v České republice. Kapitola se zpočátku věnuje osobám ve výkonu trestu odnětí svobody z pohledu trestního práva a následně je zde uvedena stručná historie vězeňství na území českých zemí. Hlavní část této kapitoly je zaměřena na osoby ve výkonu trestu odnětí svobody v letech 2006 - 2016 a Koncepti vězeňství do roku 2025.

Čtvrtá kapitola se zaměřuje na zaměstnatelnost a zaměstnanost osob ve výkonu trestu a po výkonu trestu odnětí svobody. Kapitola je rozdělena na dvě hlavní části. První část je zaměřena na osoby ve výkonu trestu odnětí svobody a zahrnuje informace spojené s finanční odměnou vězňů a programy a fondy EU související s vězeňstvím. Druhá část kapitoly se věnuje způsobům uplatnění osob po výkonu trestu odnětí svobody na trhu práce. Je zde vymezena činnost Úřadu práce ČR, Probační a mediační služby ČR a přístup zaměstnavatelů k zaměstnání osob se záznamem v rejstříku trestů. Poslední část této kapitoly zahrnuje další organizace na podporu zaměstnanosti této znevýhodněné skupiny osob.

V páté kapitole budou uvedeny návrhy a doporučení, které by měly přispět ke zvýšení zaměstnatelnosti a zaměstnanosti osob ve výkonu a po výkonu trestu odnětí svobody.

2 Osoby ve výkonu trestu a po výkonu trestu odnětí svobody jako znevýhodněná skupina na trhu práce

Následující kapitola popisuje, co si představit pod pojmem znevýhodnění a dále zde nalezneme charakteristiku znevýhodněných skupin, včetně bližší specifikace osob, které do této skupiny znevýhodněných patří. Přiblížíme si ekonomii zločinu, která se snaží vysvětlit chování pachatelů trestných činů. Závěr kapitoly bude věnován možným motivům páchaní trestných činů.

2.1 Sociální exkluze

Při hledání definice nalezneme v literatuře mnoho vysvětlení tohoto pojmu. Sociální exkluze neboli sociální vyloučení je však obvykle definováno jako vyloučení z řádu společnosti.

Na sociální exkluzi můžeme narazit ve všech společnostech. Tento pojem souvisí s nerovností založenou na odlišnosti genderové, etnické, kulturní či náboženské. (Mareš, 2008).

V moderní společnosti může být sociální exkluze charakterizována šesti klíčovými znaky, kterými jsou:

- multidimenzionalita,
- dynamika,
- relativnost,
- narušení sociálních vztahů,
- omezenost komunálních zdrojů a
- omezení vlivu vyloučených nejen na společnost, ale i na vlastní osud.

Multidimenzionalita spočívá v tom, že musíme myslet na vzájemné vztahy a vlivy mezi jednotlivými aspekty sociální exkluze. Dynamika a v souvislosti s ní určitá úroveň nevýhod vede k sociálnímu vyloučení. Tyto nevýhody v procesu postupně zrychlují a vyloučení tak může zasáhnout současnou i budoucí generaci. Relativnost je určena porovnáním situace vyloučených a situace členů původního celku, ze kterého byli vyloučeni a jejichž prostředky jim nejsou dostupné. Narušení sociálních vztahů představuje rozpad sociálních sítí a malý přínos těch přetrvávajících. V důsledku toho může dojít k sociální izolaci, odcizení či pocitu nezařazenosti. Omezenost komunálních zdrojů se projevuje jako vyloučení obyvatel určitého

území. Důvodem mohou být nedostatečné zdroje komunity, ve které žijí. Poslední atribut týkající se sociální exkluze bývá mimo kontrolu takto postižených osob a příčiny mají strukturální charakter. (Mareš, Sirovátka, 2005)

Rákoczyová (2006) vymezuje pět dimenzí sociální exkluze. První dimenzí je **ekonomická** sociální exkluze, kdy se jedná o vyloučení v ekonomické oblasti a má podobu nedostatečného přístupu k materiálním či finančním zdrojům. Jedná se zejména o vyloučení ze společensky přijatelné úrovně spotřeby a vyloučení z plnohodnotné participace na trhu práce. Druhou dimenzi tvoří **politická** sociální exkluze, která má podobu žádné či omezené participace v procesu rozhodování. V tomto případě může mít vyloučení podobu špatného přístupu k právním službám či k výkonu občanských práv. Kromě ztráty možnosti ovlivnit dění ve společnosti zde mohou být zahrnuty i bariéry zabraňující přístup k důležitým společenským institucím jako jsou vzdělávací instituce, zdravotní instituce či justice. Třetí formou je **institucionální** dimenze. Sociální exkluze se týká vyloučení z přístupu k sociálnímu zabezpečení a ke vzdělání. Lidem, kteří nejsou ekonomicky aktivní, může být systém sociálního zabezpečení určitým způsobem omezen. Hrozba sociální exkluze je vyšší u lidí s nízkou úrovní lidského kapitálu, která se odvíjí od dosaženého vzdělání a kvalifikace. Čtvrtým typem je **sociálně – kulturní** dimenze, kdy je omezená možnost komunikace bariérou v přístupu k formálním i neformálním institucím ve společnosti. Dalšími integrujícími prvky, které mají významný vliv, jsou náboženství a národnost. Posledním typem je **prostorová** dimenze. Vyloučené lokality vykazují nízkou kvalitu fyzického prostoru. Vyloučení je tedy dáno horší kvalitou bydlení.

V návaznosti na sociální vyloučení hraje důležitou roli vyloučení z participace na trhu práce. Toto vyloučení s sebou přináší omezení některých životních podmínek. Proces vyloučení z trhu má úzkou návaznost na segmentační teorie. Nejznámější je teorie duálního trhu práce, která rozlišuje primární a sekundární trh práce.

Primární trh práce zajišťuje určitý stupeň ochrany a bezpečí, jelikož zde nalezneme lukrativnější pracovní nabídky. Tato profesní místa mají vyšší předpoklady pro kariérní růst a poskytují pracovníkům lepší pracovní podmínky. Je pro ně jednodušší si zvýšit pracovní kvalifikaci a tím si zvýšit šanci na udržení daného zaměstnání. Tento trh se také vyznačuje lepším finančním ohodnocením zaměstnanců.

Oproti tomu sekundární trh práce tuto ochranu postrádá. Pracovní místa, která jsou na tomto trhu nabízena vykazují menší prestiž a zároveň nižší finanční ohodnocení. Pracovní kariéra nemá mnoho šancí na jakýkoli rozvoj. Lidé pracující na tomto trhu se častěji potýkají s nezaměstnaností. Zároveň je jednodušší si zde najít nové pracovní místo. (Mareš, 2002).

2.2 Marginalizace na trhu práce

V souvislosti s duálním trhem musíme zmínit i marginalizaci trhu. Marginalizace představuje snížení šancí vytlačovaných pracovníků se specifickými charakteristikami do pracovních pozic, které nejsou na trhu práce výhodné a představují pro pracovníky vyšší hrozbu nezaměstnanosti. Marginalizace zapříčiní oslabení vazeb jednotlivce na pracovní trh, které může mít dočasný nebo trvalý charakter. Mezi hlavní rizikové faktory marginalizace patří dlouhodobá a opakovaná nezaměstnanost. (Mareš, 2002).

Jedinec či skupina obyvatel jsou vyčleňováni z účasti na specifických oblastech trhu práce. Procesy marginalizace vyvolávají u lidí pocit nejistoty, a nakonec vždy vedou k chudobě, jelikož neumožní dostatečný přístup na pracovní trh. Jedinci mají přístup pouze k okrajovým pozicím na trhu práce. (Sirovátka, 1997).

Vyloučení z trhu práce může dosahovat různých stupňů a v různém rozsahu může navazovat na jiné formy sociální exkluze.

Do této skupiny spadají také osoby po výkonu trestu, které mohou na své zaměstnavatele a okolí působit jako nespolehliví či rizikovní pracovníci. Při hledání práce se proto mohou často setkat s neúspěchem kvůli záznamu v rejstříku trestů.

Můžeme si charakterizovat i další formy marginalizace. První z nich je ekonomická neaktivita, kdy jsou osoby nedobrovolně vyloučené z participace na pracovním trhu. Tyto osoby se mohou setkávat s řadou znevýhodnění najednou a jejich sociální vyloučení je výraznější. Ekonomicky neaktivní části obyvatelstva hrozí vyšší riziko chudoby. Do této skupiny nejčastěji spadají studenti a ženy v domácnosti, které se starají o rodinu. Důsledky ekonomické neaktivity mají horší dopad v domácnostech, ve kterých žijí pouze jednotlivci a jsou tedy závislé pouze na jednom příjmu.

Další formou marginalizace jsou zkrácené pracovní úvazky. Do této kategorie patří zkrácené pracovní úvazky v případě, že se jedná o podzaměstnanost a jsou tím pádem nedobrovolné. V Evropě podíl částečných úvazků narůstá a podíl lidí, kteří na zkrácený úvazek pracují dobrovolně se zvyšuje. Práci na částečný úvazek nejčastěji volí vdané ženy, které se zároveň starají o domácnost.

Třetí formu tvoří dočasná zaměstnání, která však pro zaměstnance představují vyšší míru nejistoty na trhu práce. Firmy nevytváří dostatečný počet trvalých míst a pracovníci jsou pak nuceni přijmout alespoň zaměstnání dočasné. Dočasná zaměstnání mají nejčastěji podobu pracovního poměru na dobu určitou. V posledních letech začínají firmy využívat agenturní pracovníky, které si na krátkou dobu najmou od pracovních agentur. Nejčastěji se s dočasným

zaměstnáním setkáme v odvětvích, která jsou ovlivňována sezónní zaměstnaností. (Rákoczyová, 2006).

2.3 Charakteristika znevýhodněných skupin na trhu práce

Znevýhodněné osoby můžeme členit do několika kategorií. Každá skupina má určitá specifika, avšak všechny kategorie spojuje to, že tito lidé mají ztíženou uplatnitelnost na trhu práce. Své zaměstnání obvykle najdou na sekundárním trhu práce na hůře placených pozicích s nejistou budoucností. Právě na tyto skupiny obyvatel by pak měla být zaměřena politika zaměstnanosti a je třeba jim věnovat zvýšenou pozornost. (Buchtová, 2013).

Problematické týkající se znevýhodněných skupin nalezneme v zákoně č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti v §33, kde jsou vymezeny osoby, kterým je nutno věnovat zvýšenou péči při zprostředkování zaměstnání. Jedná se o uchazeče, „kteří ji pro svůj zdravotní stav, věk, péči o dítě nebo z jiných vážných důvodů potřebují“. (Zákon o zaměstnanosti, 2018).

V následující části se zaměříme na charakteristiku jednotlivých znevýhodněných skupin na trhu práce.

2.3.1 Osoby se zdravotním postižením

I přesto, že úřady práce věnují klientům se zdravotním postižením zvýšenou péči, je zájem ze strany firem o jejich zaměstnání pouze malý. Příčinou je strach z problémů spojených s právní ochranou těchto pracovníků, které pro firmy vyplývají ze zákoníku práce. Důvodem pro neochotu tyto lidi zaměstnat může být také dojem, že jejich výkon bude nižší a při práci by vyžadovali dohled či asistenci.

Uchazeči se zdravotním postižením se tak při hledání zaměstnání potýkají s opakovaným odmítnutím a tím se prodlužuje doba jejich nezaměstnanosti. Opakovaný neúspěch zapříčiní snížení motivace k hledání práce.

Nejproblémovější skupinou v této kategorii jsou lidé starší 50 let, kteří čerpají invalidní důchod, jimž byla plná invalidita změněna pouze na částečnou, a přesto jejich zdravotní stav zůstává nezměněn. Tito lidé jsou díky svému handicapu již delší dobu nezaměstnaní, a proto si na trhu práce hledají novou pracovní pozici velmi obtížně a mají pouze minimální motivaci k nalezení zaměstnání, jelikož berou tuto změnu pracovní schopnosti jako krivdu. Do evidence uchazečů o zaměstnání chodí pouze proto, aby získali sociální dávky. Příjemci částečných

invalidních důchodů jsou limitováni výší výdělku a mnozí z těchto lidí mohou pracovat pouze na zkrácený úvazek.

Se zdravotními problémy úzce souvisí psychický stav těchto osob. Velmi často mají tito lidé nízké sebevědomí a bývají podráždění. K hledání nového zaměstnání mají již z principu pesimistický přístup způsobený předchozími neúspěchy. Mnohdy potřebují delší čas na adaptaci na nové podmínky a z důvodu dlouhodobé nezaměstnanosti se mohou u těchto osob objevovat komunikační bariéry. Opakovaný neúspěch při pokusech o nalezení pracovního místa může způsobovat obavy z nedostatku financí potřebných pro ně samotné a pro jejich rodinu.

Zdravotní handicap bývá často doprovázen i nízkým stupněm vzdělání, které nejčastěji dosahuje pouze základního stupně. U této skupiny osob platí, že s rostoucím stupněm vzdělání se snižuje problém s nalezením práce. (Elbona, 2006).

2.3.2 Dlouhodobě nezaměstnaní

Skupina osob spadající k dlouhodobě nezaměstnaným prochází při ztrátě zaměstnání čtyřmi pocity fázemi. Nejprve lidé prochází šokem, který jim navodí pocit beznaděje a rezignace. Následně si danou situaci uvědomí a částečně vstřebají fakt, že přišli o práci. Na jejich současnou situaci se dívají s optimismem a mají velkou snahu si najít novou práci. Poté co zažijí při hledání nové práce opakované odmítnutí, zažívají opětovný strach a rezignaci. Proces se uzavře stavem, kdy se lidé smíří s tím, že zůstanou nezaměstnaní.

Lidé, kteří jsou nezaměstnaní déle, než šest měsíců si odnáší trvalé následky na jejich psychice. Potýkají se s depresemi, nadměrnou únavou, poruchami spánku a celkovou ztrátou cílů. Tyto symptomy obvykle už zcela nezmizí ani při získání nového zaměstnání. Mnohé studie poukazují na vztah mezi nezaměstnaností a zdravím, které se lidem při ztrátě pracovního místa může začít zhoršovat. Nezaměstnanost vede ke stresu z finanční neschopnosti, nespokojenosti s vlastním životem a pocitu bezmocnosti. Pro mnoho lidí se v tuto chvíli stává největší oporou jejich rodina, která jim pomáhá překonat složitou životní situaci. Svobodným mužům a ženám poskytují oporu rodiče a příbuzní, sezdáným pářům pomáhají nejvíce životní partneři a děti. Sociální opora ze strany nejbližších je při ztrátě zaměstnání důležitým faktorem pro úspěšné zvládnutí této situace. Každý jedinec zvládá ztrátu práce velmi individuálně a závisí na mnoha faktorech.

Důležitým faktorem je pohlaví jedince. Jestliže o práci přijde žena, nahlíží se na změnu její role odlišně, než když práci ztratí muž, který má roli živitele rodiny. Žena je schopna lépe

přijmou fakt, že přišla o práci a jako dočasnou náhradu zaměstnání přijme péči o rodinu a domácnost. Dalším faktorem je dosažená kvalifikace. Opět platí, že špatně kvalifikovaný člověk přijde o práci snadněji a hůře si ji znovu nachází. Ve výjimečných případech může mít nezaměstnanost na člověka pozitivní vliv. Ten, kdo se ve svém předchozím zaměstnání cítil nepříjemně pod tlakem a ve stresu, může pociťovat úlevu a osvobození.

Řada výzkumů se zaměřuje na to, proč dlouhodobě nezaměstnaní nemohou ani po delším čase nalézt práci. Vliv zde hraje faktor času, který způsobuje, že po delší době je nezaměstnanost brána jako zcela normální stav. Člověk si zvykl na dostatek volného času a smířil se s omezenými finančními zdroji. (Buchtová, 2003).

V rámci skupiny dlouhodobě nezaměstnaných můžeme vymezit dvě základní skupiny, které se od sebe liší vztahem k hledání nové práce. První skupina se i přes dlouhotrvající nezaměstnanost stále snaží si najít práci, protože jsou ze ztráty práce frustrováni a chtějí tento stav změnit. Druhou skupinu tvoří lidé, kteří nemají snahu si práci hledat. To, že jsou nezaměstnaní, jim nijak nevadí a tento stav jim připadá naprosto normální. Do této skupiny často spadají i osoby propuštěné z výkonu trestu. (Kuchař, 2013).

2.3.3 Osoby starší 50 let

Lidé ve věku nad 50 let patří mezi nejobtížněji umístitelnou skupinu nezaměstnaných. Typickým rysem pro tuto skupinu osob je mnohdy velká motivace pracovat. Během života si vytvořili určitý pracovní rytmus a cítí pracovní odpovědnost. Při ztrátě zaměstnání pociťují strach z budoucnosti a jsou vystavováni psychické zátěži. Tento proces pak vede ke ztrátě sebedůvěry, sníženému sebevědomí a mohou být ohroženy základní hodnoty člověka.

Tito lidé za sebou mají již dlouholeté pracovní zkušenosti a hůře se adaptují na případné nové pracovní podmínky. Změně jejich profese se z principu vyhýbají, nejsou tolik flexibilní a nebyli by ochotni za novou prací dojíždět. Do složité situace se dostávají lidé, kteří po celý život vykonávali jednu profesi nebo během své kariéry pracovali u jednoho zaměstnavatele.

Vlivem těchto faktorů dají zaměstnavatelé přednost mladším lidem, kteří jsou flexibilnější a mají lepší předpoklady k dalšímu vzdělávání. V praxi se stává, že mnohdy jsou lépe zaměstnatelní lidé v důchodovém věku než ti, jejichž věk je mezi 50-60 lety. Příčinou jsou méně náročnější požadavky důchodců, kterým například stačí nižší finanční ohodnocení.

V současné době se na osoby nad 50 let nahlíží jako na méně flexibilní, méně výkonné a s odporem k dalšímu vzdělávání. Problémy mohou způsobovat i vzniklé pracovní návyky

těchto lidí. Jelikož za sebou mají mnoho odpracovaných let, požadují tomu odpovídající finanční odměnu, a proto jsou pro zaměstnavatele dražší, než mladí lidé, kteří i přes to mají mnohem lepší jazykovou vybavenost. Do této znevýhodněné skupiny může spadat mnoho vězňů, jelikož po propuštění z výkonu trestu mohou být ve vyšším věku.

Základem úspěchu k nalezení nového zaměstnání pro tuto skupinu je vysoká schopnost adaptace na aktuální podmínky na trhu práce. Uchazeči nesmí být zafixováni na jejich předchozí profesi a měli by se pokusit se přizpůsobit současným trendům trhu. (Elbona, 2006).

2.3.4 Mladší věkové skupiny do 30 let

Za znevýhodněnou skupinu na trhu práce jsou považováni také absolventi středních a vysokých škol, kteří se ucházejí o první zaměstnání. První skupinou v této kategorii jsou absolventi středních škol, ve věku 18 až 19 let. Většina těchto mladých lidí svůj vstup na trh práce oddálí tím, že pokračují ve studiu na vysoké škole. Druhou skupinu tvoří absolventi vysokých škol, ve věku okolo 23 let. Někteří ukončí studium po získání bakalářského titulu a jiní pokračují dál v navazujícím studiu a školu opouští v pozdějším věku. Tito lidé postrádají praktické zkušenosti, pracovní návyky a kontakty pro snadnější získání zaměstnání. Závažný problém vzniká v případě, že mladí lidé nemají zájem o získání zaměstnání. Jestliže si včas neosvojí základní pracovní návyky, tak nebudou schopni kvalitně pracovat ani v pozdějším věku. Ve společnosti by měl existovat systém rekvalifikačních a jazykových kurzů, který by mladým lidem usnadnil přechod ze školního prostředí na trh práce.

Nepříjemná situace může nastat také u mladých lidí, kteří dokončili vzdělání v méně žádaných oborech a nemají tak dostatečnou kvalifikaci, aby se uchytili na trhu práce. Tito lidé se pak vidí jako oběti pracovního trhu ještě před tím, než se stanou skutečně nezaměstnanými. I přes to, že se věnovali studiu, jim nejsou nabídnuty žádné pracovní příležitosti, ve kterých by uplatnili svoji kvalifikaci a schopnosti.

Mladí lidé mohou být zahrnuti do situace, že musí přijmout neuspokojivou pracovní nabídku, aby měli alespoň nějaké finanční příjmy. Tato práce jim v budoucnu přináší spíše zklamání než radost. Avšak pro udržení pracovních návyků, získaných vědomostí a schopností je prospěšné i méně placené zaměstnání. Kriminalita mladých lidí není zanedbatelná a pokud se již tak špatná zaměstnatelnost absolventů spojí navíc se špatnou zaměstnatelností po výkonu trestu, stává se jedinec opravdu těžko uplatnitelným na trhu práce. (Buchtová, 2013).

2.3.5 Ženy

Znevýhodněné bývají na trhu práce také ženy, které se většinou starají o rodinu a domácnost. Nastoupením ženy na mateřskou dovolenou se přeruší její pracovní kariéra mnohdy minimálně na následující dva roky. V tuto chvíli nastává problém, jelikož je obtížné skloubit povinnosti spojené s mateřskou dovolenou a zároveň rozvíjet pracovní kariéru. Zaměstnavatelé tak raději dají přednost mužům, kteří na povinnosti v domácnosti nebývají příliš fixováni. Mnoho pracovních míst je založeno na vícesměnném provozu a nevznikají místa se zkrácenou pracovní dobou.

Problémy v souvislosti s celodenní pracovní dobou mívají matky s malými dětmi, které kvůli časté pracovní absenci mohou narušit plynulý chod podniku. Následkem toho získávají negativní hodnocení a zaměstnavatelé nejsou příliš ochotni je zaměstnat.

Další důvod, proč zaměstnavatelé nechťejí zaměstnat ženy po mateřské dovolené je ten, že během doby, co se staraly o dítě ztratily kontakt se svým pracovním místem. V době, kdy se moderní technologie a odborné znalosti požadované k provedení dané profese vyvíjí rychlým tempem vzniká ženám problém i na této straně. V případě, že se žena rozhodne odejít na mateřskou dovolenou, vzniká zaměstnavateli povinnost pro ni držet její pracovní místo, což mohou někteří zaměstnavatelé vidět jako nežádanou zátěž.

Tento problém je závažnější hlavně v neúplných rodinách, kdy je matka samoživitelkou a rodinu tak může její nezaměstnanost dostat do složité sociální a životní situace. Zaměstnanost žen je problém, který se týká celého světa. Skloubit pracovní a mateřské povinnosti je nelehký úkol. Ve vyspělých zemích jsou řešením zkrácené pracovní úvazky, pružná pracovní doba či lepší dostupnost péče o děti. (Buchtová, 2013).

2.3.6 Nekvalifikovaní uchazeči o zaměstnání

Spojení nekvalifikovaní uchazeči představuje osoby, které mají nízkou nebo žádnou pracovní kvalifikaci. Tito lidé mají pro trh práce nedostatečné zkušenosti. Pozitivním faktem je, že s rostoucím věkem těchto uchazečů se jejich šance na získání pracovního místa zlepšují.

Lidé spadající do této skupiny se velmi často spoléhají na pomoc okolního světa, nejsou schopni jejich problém sami vyřešit a mají příliš vysoké mzdové požadavky, které se neshodují s jejich kvalifikací. Často tak nastává situace, že dávají přednost sociálním dávkám, než aby si hledali pracovní místo. Částečným řešením by bylo efektivnější nastavení sociálního systému, který by čerpání sociálních dávek v tomto případě neumožňoval.

Zaměstnavatelé nejsou schopni se zbavit předsudků o nedostatečné kvalitě a motivaci této skupiny osob. Problémem je nedostatek vhodných pracovních míst, což vytváří nekvalifikovaným uchazečům ještě horší postavení na trhu práce. V praxi dochází k tomu, že zaměstnavatelé chtějí na pracovní místa, která vyžadují pouze základní vysvětlení pracovní náplně, alespoň určitý stupeň vyučení. Uchazeči bez dostatečné kvalifikace budou vytlačováni vyučenými uchazeči. (Elbona, 2016).

2.3.7 Osoby ve výkonu a po výkonu trestu odnětí svobody

Do skupiny znevýhodněných osob patří také specifická skupina společensky nepřizpůsobených, kterou tvoří osoby ve výkonu trestu a po výkonu trestu odnětí svobody.

První část této skupiny se může potýkat s problémy již před vězením. Tito lidé se mohou dopustit zpronevěry, či mohou ve svém zaměstnání rozkrádat majetek. Další část tvoří již lidé, kteří byli za jejich trestný čin odsouzeni. Tyto osoby si svůj trest mohou právě odpykávat nebo se jedná o osoby, které již mají po výkonu trestu odnětí svobody. U těchto lidí je důležitý jejich včasný a pravidelný kontakt mezi úřadem práce a sociálním kurátorem. Kurátor by se měl snažit o navázání kontaktu se svým klientem již během výkonu trestu. Tento včasný kontakt umožní zlepšit klientovu profesní kvalifikaci, jelikož může absolvovat rekvalifikační kurzy či vzdělávací školení, a to už během výkonu trestu odnětí svobody.

Odsouzení, mají taktéž během výkonu trestu možnost získat základní nebo vyšší stupeň vzdělání. Je důležité dbát na to, aby odsouzení během výkonu trestu zcela neztratili jejich pracovní návyky. Věznice se snaží vytvořit pro vězně takové možnosti, aby byl jejich následný přechod do běžného pracovního života po propuštění z výkonu trestu co nejplynulejší. K tomu využívají spolupráci s příslušnými orgány státní správy a samosprávy.

Problém spojený s opětovným zaměstnáním osob po výkonu trestu je velmi závažný, a proto vyžaduje vysokou pozornost. (Elbona, 2006).

Tito lidé po propuštění čelí nelehkému úkolu si najít zaměstnání. V současné době je hlavním požadavkem ze strany zaměstnavatelů čistý výpis z rejstříku trestů. Uchazečům, kteří tuto podmínku nesplňují zůstávají dveře k některým profesím zavřené. Zejména této znevýhodněné skupině se dále věnuje tato diplomová práce. V praxi často dochází k tomu, že jedinec spadá do více znevýhodněných skupin zároveň, což obtížnost jeho zaměstnatelnosti ještě násobí. (Kutarňová, 2014).

2.4 Ekonomie zločinu

V případě, že se člověk dostane do některé ze znevýhodněné skupiny, může se ocitnout v situaci, kdy se rozhoduje, zda se trestného činu dopustí či ne. V tuto chvíli začne porovnávat náklady a výnosy, které jsou se zločinem spojovány.

Během 50. a 60. let 20. století převládal názor, že chování zločinců je zapříčiněno duševními chorobami a zločinci se tak stávají bezmocnými oběťmi. Becker se s tímto názorem neztotožňoval a přišel s vlastní teorií, že zločinec uvažuje zcela racionálně. Z jednotlivce se stane zločinec díky vidině finanční odměny, kterou při spáchání trestného činu získá. Při rozhodování, zda trestný čin spáchá, porovnává přínosy, které by vykonání zločinu přineslo a náklady, které bude muset na zločin vynaložit. V úvahu bere pravděpodobnost dopadení a závažnost potrestání.

Trestnou činnost ovlivňuje řada faktorů v rámci ekonomického a sociálního prostředí, které vytvořila veřejná ekonomika. Patří zde výdaje na policii, formy trestů za trestné činy, vzdělávací programy a pracovní přípravy. To, zda bude daný trestný čin spáchán ovlivňují také dostupné legální činnosti, právo, řád a trest. Pokud by se zvýšily tresty ukládané za spáchání trestného činu, bylo by možné snížit výdaje na boj proti trestné činnosti. Vyšší tresty by pravděpodobně odradily alespoň část pachatelů před spácháním trestného činu, nicméně Becker považuje zločince za osoby, které vyhledávají riziko a je pro ně důležitější pravděpodobnost dopadení než velikost hrozícího trestu. (Becker, 1997).

Trest funguje jako odstrašující prvek, jelikož zvyšuje náklady zločinu. *„Ekonomickou analýzu lze aplikovat i na oblast zločinu. Osoba spáchá zločin, když očekávaný užitek ze zločinu převyšuje užitek, který by mohla mít v alternativních aktivitách. Někteří lidé se stávají zločinci nikoli proto, že by se jejich základní motivace lišila od motivace jiných osob, nýbrž proto, že se liší jejich vnímané náklady a výnosy.“* (Becker, Landes, 1974).

Becker se zabýval tím, proč je krádež považována za společensky škodlivou, když při ní dochází k přerozdělování zdrojů. Uvědomil si, že zločinec musí vynaložit zdroje na získání zbraní, strávit určitý čas s přípravou na provedení zločinu a všechny tyto výdaje jsou pro něj neproduktivní, jelikož se při nich nevytváří bohatství. Bohatství je pouze násilně přerozdělováno, v současné době se jedná o dobývání renty. Základní náklady spojené s trestnou činností jsou náklady, které můžeme vyjádřit peněžitě. Osoby, které páchají trestnou činnost nevykonávají legální práci. V době, kdy konají trestnou činnost přichází tedy o svou mzdu. Náklady mohou mít také podobu udělení finančního trestu, který může být udělen spolu s odnětím svobody. Becker využívá ekonomickou analýzu k rozvinutí optimálního fungování veřejných i soukromých politik a odvrácení ilegálního chování. (Becker, 1997).

Podle Beckera lze pomocí ekonomických metod objasnit, proč chudí a méně vzdělaní lidé spáchají více trestných činů než vzdělaní lidé, kteří páchají většinou zpronevěry a podvody. Chudým lidem se nenabízí příliš alternativ k získání zákonného příjmu, takže výnos plynoucí z provedení trestného činu je pro ně vyšší než ze zákonné práce. Náchylnost spáchat trestný čin není dána geneticky, ale vychází z toho, že mají lidé omezené možnosti. Obvykle chudí a méně vzdělaní lidé pochází z nestabilních rodin, a tak mohou mít nesprávné morální uvažování o trestných činech.

Pomocí ekonomického přístupu můžeme vysvětlit racionalitu recidivy. Jestliže bylo spáchání trestného činu racionální, bude jeho chování při stejných okolnostech racionální i po propuštění z vězení. Pokud by se k páchání trestné činnosti nevrátil, znamenalo by to, že před tím jeho chování nebylo racionální. Tohle chování by bylo v rozporu s ekonomickým přístupem. Důvodem recidivy může být i to, že se chce zločinec stát ve vězení lepším zločincem a jedná se o zvláštní formu investice do vzdělání. Dalším důvodem mohou být problémy s nalezením pracovního místa kvůli záznamu v rejstříku trestů. (Kameníček, 2012).

Člověk, který se rozhoduje, zda trestný čin spáchá či nespáchá, postupuje podle principů vymezených v ekonomii zločinu. Trestného činu se však může dopustit i člověk, který nijak neplánoval, že by se stal zločincem. Do nepříjemné situace se můžeme dostat například vlivem autonehody, při které dojde ke zranění člověka. Další nepříjemná situace může vzniknout při rozvodovém řízení, kdy jeden z partnerů musí dle nařízení soudu platit výživné, na které nemá dostatek finančních prostředků. Tuto situaci může zhoršit náhlý vyhazov ze zaměstnání a do této chvíle poctivý člověk se vlivem nepříjemných životních okolností může ocitnout ve vězení. Zlákat se také může nechat například účetní, který se pod vidinou jednoduchého nabytí finančních prostředků dopustí zpronevěry. Tento čin již však není způsoben nepříjemnou náhodou, ale spáchán proto, aby si daná osoba mohla dopřát komfortnější život. Je třeba znovu zdůraznit, že zločinci se mohou snadno dostat do jedné, mnohdy i více marginalizovaných skupin, o kterých bylo napsáno v předchozí podkapitole.

2.5 Motivy k páchání trestné činnosti

Motivy, které vedou člověka k páchání trestné činnosti mohou mít různou podobu. Velký vliv na osobnost člověka má rodina, přátelé, známí a prostředí, ve kterém vyrůstá a žije. Během dětství se formuje lidská osobnost a vytváříme si určité morální zásady, podle kterých ve svém životě jednáme.

Příčinou spáchání trestné činnosti může být např. touha po zlepšení materiální situace, finanční jistota, potřeba uznání, motiv pomsty, frustrace z aktuální životní situace a motivy související s duševními poruchami.

Motivy spáchání trestného činu můžeme rozčlenit do několika skupin. Jestliže se trestného činu dopustí děti nebo mladiství, lze předpokládat, že je spáchání deliktu spojeno především s touhou po dobrodružství, či snahou zviditelnit se před vrstevníky. Mnohdy jde o drobné krádeže nebo různé formy vandalismu.

Zřejmě nejčastějším motivem spáchání trestného činu je touha po zisku či obohacení. Do této skupiny patří například krádeže, zpronevěra, podvod a lichva. V minulosti byla majetková kriminalita spojována především s chudobou, kdy lidé kradli základní potraviny jako byl chleba a obilí. V současnosti je však většina těchto krádeží zapříčiněna touhou po ještě větším bohatství, protože větší bohatství bývá spojováno také s jistou společenskou prestiží.

Další skupinu tvoří hospodářské zločiny, kdy se pachatel snaží zamaskovat nelegální činnosti prostřednictvím manipulace s účetními doklady. Souběžně většinou dosáhne neoprávněného zisku, politické moci, či poškodí kolektivní zájmy a důvěru ostatních účastníků.

Dalšími vnějšími stimuly k páčání trestné činnosti mohou být ztráta zaměstnání některého člena rodiny, zadluženost, klesající příjmy v rodině, nákladný způsob života, či návykové chování. Lidé, kteří jsou nezaměstnaní nebo zadluženi se mohou potýkat s nedostatkem peněz. Jako jediné možné řešení jejich problému se jim může jevit spáchání trestného činu, kdy mohou někoho přepadnout a okrást, či se dopustí loupeže. Mnoho loupežných přepadení spáchají osoby drogově závislé a závislé na herních automatech. Tito lidé jsou naprosto nepředvídatelní, a proto jsou pro společnost velmi nebezpeční. (Matoušková, 2013).

3 Systém vězeňské služby v České republice

V rámci této kapitoly se budeme zabývat lidmi, kteří mají problémy se zákonem a dostali se do systému vězeňské služby. Nejprve se podíváme, jak je na osoby ve výkonu trestu odnětí svobody nahlíženo z pohledu trestního práva. Poté si vysvětlíme pojem penologie a seznámíme se s historií vězeňství v českých zemích. Další část této kapitoly je věnována současnému stavu českého vězeňství. Nalezneme zde informace o vězeňském personálu, počtu vězňů, vězeňských kapacitách, vzdělanosti vězňů a struktuře trestných činů. V poslední části kapitoly je vysvětlena podstata Koncepce vězeňství do roku 2025.

3.1 Osoby ve výkonu trestu odnětí svobody z pohledu trestního práva

Trestní právo je odvětví právního řádu, jehož normy upravují předpoklady trestní odpovědnosti fyzických a právnických osob, ukládání trestů a chrání zájmy společnosti. Trestní právo má ochránit tyto zájmy před jednáním, které by se jevilo pro společnost jako nebezpečné. Trestní právo určuje, jaká společensky škodlivá jednání jsou trestným činem, jaké jsou za jejich spáchání sankce a jak probíhá šetření příslušných orgánů při spáchání trestného činu. Pravidla výkonu trestu odnětí svobody jsou zakotvena v trestním zákoníku a trestním řádu.

V rámci trestního práva rozlišujeme dva typy trestního práva. Trestní právo hmotné, které stanoví, co je trestný čin, podmínky trestní odpovědnosti a jaké sankce budou za daný čin vyměřeny. Druhým typem je trestní právo procesní, prostřednictvím kterého je stanoven postup příslušných orgánů, které spáchání trestného činu prošetřují. Toto právo se vyskytuje v trojí podobě. První kategorií je trestní právo dospělých, kdy věk osob je 18 let a výše. Druhou kategorií jsou mladiství, jejichž věk je v rozmezí 15 až 18 let. Třetí skupinou, které se trestní právo věnuje jsou právnické osoby.

Trestní právo plní několik funkcí. První je funkce ochranná, která by vždy měla zajistit ochranu společnosti před pachateli trestných činů. Základní funkcí trestu je ochránit společnost. Po spáchání trestného činu by tedy měl následovat trest, který je obrannou reakcí společnosti vůči pachateli. Druhou je funkce preventivní, jejímž cílem je zabránit pachateli konat nadále trestnou činnost. Na pachatele by měla působit výchovně a měl by se naučit respektovat zákony a v trestné činnosti nepokračovat. Funkce represivní by měla pachateli zabránit v další trestné činnosti, např. nepodmíněným trestem odnětí svobody či zákazem činnosti. Poslední je funkce regulativní. Zde patří zákonné vymezení předpokladů trestní odpovědnosti a ukládání trestů. (Fryšták a kolektiv, 2012).

Současný trestní zákoník v zákoně č. 40/2009 Sb. účel trestu neupravuje, avšak v trestním zákoně č. 140/1961 Sb. bychom účel trestu našli. Z původního zákona vyplývalo, že uložený trest by měl chránit společnost před pachateli trestných činů, měl by zabránit odsouzenému v páčání další trestné činnosti a přispívat k morální nápravě pachatele. Mezi prostředky sloužící k ochraně společnosti před pachateli trestných činů patří:

- zabránit odsouzenému v dalším páčání trestné činnosti,
- vychovat jej k tomu, aby vedl řádný život a
- působit výchovně i na ostatní členy společnosti. (Trestní zákon č. 140/1961 Sb.)

V trestním zákoníku nalezneme také výčet druhů trestů, které mohou být pachateli vyměřeny. Mezi tyto tresty patří např.:

- odnětí svobody,
- domácí vězení,
- obecně prospěšné práce,
- peněžitý trest,
- propadnutí majetku,
- zákaz činnosti,
- zákaz pobytu,
- zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce,
- ztráta čestných titulů nebo vyznamenání,
- ztráta vojenské hodnosti
- a vyhoštění.

Jako trest odnětí svobody se rozumí nepodmíněný trest odnětí svobody, podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody nebo podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody s dohledem. Zvláštní typ trestu odnětí svobody je výjimečný trest. Jedná se o trest odnětí svobody v rozsahu 20 až 30 let a trest odnětí svobody na doživotí. Takto vysoké tresty bývají uloženy za zvláště závažné zločiny.

Od října 2017 jsou v České republice dva typy věznic. První z nich jsou věznice s ostrahou, kde nalezneme tři oddělení rozdělená podle stupně zabezpečení. Jedná se o oddělení s nízkým, středním a vysokým stupněm zabezpečení. Druhou kategorií tvoří věznice se zvýšenou ostrahou. Kromě základních typů jsou zřizovány i věznice pro mladistvé. Na základě vyhodnocení míry vnějších a vnitřních rizik je pachatel soudem přiřazen do příslušného stupně zabezpečení. Mezi vnější rizika zahrnujeme míru nebezpečnosti

odsouzeného pro okolní svět. V potaz je brána trestná činnost, za kterou je trest vyměřen, délka uděleného trestu a forma zavinění. Vliv má také to, zda je pachatel odsouzen poprvé, či se jedná o recidivistu. Vnitřní riziko představuje míru rizika ohrožení bezpečnosti během výkonu trestu. Ohled je brán na individuální vlastnosti odsouzeného. Důraz se klade na to, aby pachatelé méně závažných trestných činů vykonávali trest odnětí svobody odděleně od pachatelů více závažných činů.

Ředitel věznice i odsouzený mohou během výkonu trestu požádat o přearažení do věznice jiného typu. Rozhodnutí, zda bude žádosti vyhověno závisí na soudu.

Mezi základní práva odsouzených patří takové zacházení, aby byla respektována jeho důstojnost a aby se zamezilo škodlivým účinkům zbavení svobody. S osobami ve výkonu trestu se musí zacházet tak, aby nedocházelo ke zhoršování jejich zdravotního stavu a byly zachovány jejich dovednosti, které jim po skončení trestu umožní začlenění do běžného života. Každý vězeň má právo na sociální poradenství, na poskytnutí zdravotní péče a přijímat a odesílat korespondenci, která však podléhá kontrole ze strany vězeňské služby. (Trestní zákoník 2018).

Penologie

Tato vědní disciplína se věnuje trestu a trestání. Penologie se tedy zabývá účinky trestu z hlediska volby adekvátního zacházení s pachatelem trestného činu a aby nedocházelo k opakování trestného činu. Penologie využívá poznatků mnoha vědních oborů, kterými jsou zejména trestní právo, kriminologie, psychologie, sociální práce a psychiatrie. Odborníci nazývají penologii také jako penitenciární nauku. (Černíková, 2002).

Penologie ponechává stranou právnické aspekty trestu a soustředí se na sociologické a psychologické aspekty. Zabývá se odnětím svobody a reakcí jedince na tuto situaci, diferenciací odsouzených, náplní práce odsouzených, způsoby jejich reedukace, vztahy mezi pracovníky vězeňských zařízení a odsouzenými, vztahy mezi odsouzenými navzájem a prostředím ve vězeňském zařízení. (Čírtková, 2006).

Jedná se o vědu, která se zabývá:

- účinky různých druhů trestů a trestání,
- vývojem penologie v historických souvislostech,
- sociálně psychologickými procesy, které vznikají v důsledku aplikace trestu,
- psychosociální a fyzickou stránkou pachatele,

- přístupy zacházení s vězněnými osobami, aby bylo dosaženo co nejefektivnějšího účelu trestu,
- systémem institucí a jejich funkcí při realizaci zákonného postihu a
- zkoumáním jiných možností sankcí, které by úspěšně ovlivnily chování pachatelů trestných činů.

V penologii je kladen velký důraz na jedince. Cílem je poznat, kým je, aby bylo možné vytvořit individuální plán pro převýchovu, a tím pro něj zajistit efektivní pobyt ve vězení. Penologie se zabývá metodami, které umožní co nejúčinnější zacházení s pachatelem trestného činu. Tyto metody by měly změnit chování pachatele tak, aby byl schopen se bez problémů zapojit do běžného života a mimo jiné se zapojit do trhu práce. (Kubíčková, Kmětník, 2011).

3.2 Historie vězeňství na území českých zemí

V této kapitole se budeme zabývat vývojem českého vězeňství. V historickém sledu se trestání postupně humanizuje. Nejprve převládaly tresty smrti a tělesné tresty, následně vznikaly instituce, které se zabývaly realizací trestního práva.

Vězeňství do roku 1918

Dějiny vězeňství české země se až do vzniku Československa vyvíjely souběžně s dějinami habsburské monarchie. Teprve Marie Terezie zakázala využívání mučení jako jeden z nástrojů při výslechu. V této době bylo běžné, že vězni spali na holých prknech, žili ve špatných hygienických podmínkách a jen málokterý vězeň dokázal ve vězení přežít déle než 3 roky.

S přelomem 17.-18. století byli pachatelé méně závažných trestných činů umísťováni v obecních domech, které sloužily jako chudobince, nemocnice či ústavy pro choromyslné. V roce 1823 vnikla v Praze první státní Svatováclavská trestnice, ve které poprvé docházelo k umísťování zločinců, kteří spáchali trestný čin. Vznikla zde zvláštní oddělení pro muže, ženy, mladistvé a osoby s různým stupněm narušení.

Během roku 1850 došlo na území habsburské monarchie k zestátnění soudnictví a vězeňství. Ve druhé polovině 19. století je pozornost věnována na vzdělávání mužů a sociální pomoc propuštěným osobám. Tuto pomoc zajišťovaly dobrovolné spolky. Na základě trestního zákona č. 117/1852, o zločinech, přečinech a přestupcích vzniklo rozdělení trestů odnětí svobody na těžký žalář, žalář, tuhé vězení a vězení. Tyto kategorie se lišily v upoutání, stravě,

oblečení a zařazení odsouzených do pracovního chodu. Zde vidíme, že snaha o zapojení vězňů do pracovního procesu je zakořeněna v českém vězeňském systému již odpradáвна. Tím, že je odsouzený zaměstnán, jsou mu vštěpovány návyky řádu a poslušnosti.

Nejprve byl trestanec umístěn na samotku a poté byl přesunut do společných prostor pro odpykání trestu. Podle závažnosti zločinu byli vězni rozděleni do třech kázeňských tříd. Třídy se lišily v různé míře udělovaných výhod. Vězni se museli řídit domácím řádem. Nedodržení pravidel řádu se trestalo půstem, samovazbou či temnicí. Všichni trestanci museli vykonávat přidělenou práci, účastnit se bohoslužeb a nevzdělání se museli účastnit školního vyučování.

Vězeňství Československé republiky (1918–1939)

Se vznikem Československé republiky v roce 1918 byl zároveň přijat justiční a vězeňský systém rakouské monarchie. Postupem času byl tento systém zdokonalován. Docházelo k postupnému zmírňování vězeňského režimu a trestanci byli rozděleni do tří disciplinárních tříd. Zařazení v první třídě představovalo šanci na podmíněné propuštění z výkonu trestu. Nevyučeným vězňům byla uložena povinnost naučit se v průběhu výkonu trestu vhodnou práci, kterou by se po propuštění z vězení mohli živit. Odsouzení vězni pracovali v kuchyni, prádelně, pekárně, strojírně, případně ve vězeňských dílnách probíhaly řemeslné práce jako krejčovství, obuvnictví, truhlářství, tkalcovství, košíkářství a knihařství. V roce 1928 v Československé republice existovalo 6 mužských trestnic a ženská trestnice s oddělením pro mladistvé. Vězeňství spadalo pod ministerstvo spravedlnosti.

Vězeňství Protektorátu Čechy a Morava (1939–1945)

Justiční a vězeňský systém, který fungoval v Československé republice byl zachován i v Protektorátu Čechy a Morava. Říšský protektor schvaloval každou normu vydanou protektorátní vládou. Vězeňská zařízení využívala německá justice a gestapo. Tyto orgány se zabývaly řešením trestných činů, které byly spáchány proti Velkoněmecké říši. Na území našeho státu byly zřizovány pracovní a zajatecké tábory, ve kterých panovaly nelidské podmínky. Nucená práce byla od počátku zásadní součástí života v koncentračních táborech. Ve fázi zakládání koncentračních táborů po převzetí moci Hitlerem plnila nucená práce zejména funkci trestu, výchovy a teroru. Personál pracující v protektorátní vězeňské správě musel složit slib věrnosti vůdci Velkoněmecké říše Adolfu Hitlerovi a zkoušku z německého jazyka. Během

protektorátu se správa a řízení věznic několikrát měnilo. Během roku 1943 za řízení odpovídaly vrchní soudy, avšak v roce 1945 se správa vrátila zpět do kompetencí ministerstva spravedlnosti.

Obnova československého vězeňství (1945–1952)

V roce 1945 odpovídalo za řízení a správu věznic ministerstvo spravedlnosti. Sběrné a pracovní tábory, kam bylo soustředěno německé obyvatelstvo k odsunu, byly řízeny ministerstvem vnitra a ministerstvem národní obrany. Nacističtí zločinci a zrádci byli souzeni mimořádnými lidovými soudy. V roce 1948 vzniká označení protistátní vězni, kteří na základě vězeňského řádu měli mnohem větší omezení než kriminální vězni. V tomto období byla velká část odsouzených převedena do pracovních vězeňských útvarů, které obnášely velmi obtížnou a nebezpečnou práci v dolech, v těžkém průmyslu a byli nuceni pracovat ve velmi ztížených pracovních podmínkách.

Československé vězeňství podle sovětského vzoru (1953–1965)

Během let 1953–1955 vrcholil třídní výkon trestu, kdy byly nejtvrďší podmínky uvalovány na politické vězně. V následujících letech bylo vězeňství převáděno do působnosti ministerstva národní bezpečnosti a následně do kompetencí ministerstva vnitra. Vznikl nový řád nápravných zařízení, který vycházel ze vzoru Sovětského svazu. Byla vytvořena struktura nápravných zařízení, která rozlišovala šest kategorií podle stupně ostrahy. Odsouzení byli do těchto kategorií přiřazováni podle závažnosti spáchaného trestného činu. V roce 1955 vznikl řád pro nápravně pracovní tábory. V těchto zařízeních byly rozlišovány čtyři kategorie táborů pro využívání vězeňské práce. Jednotlivé kategorie byly odděleně ubytovány a zaměstnány. Práce odsouzených již nebyla považována za formu trestu, ale šlo o to naučit odsouzené pracovat a žít v kolektivu a přesvědčit je o tom, že jejich odměňování závisí na množství a kvalitě vykonané práce. V roce 1961 stále existovala kategorie třídních nepřátel, kteří si odpykávali trest v nejpřísnějších podmínkách a byli vybíráni pro nejtvrďší práce, které byly velmi fyzicky náročné a špatně placené.

Reforma československého vězeňství (1965–1989)

V 60. letech byl doposud fungující vězeňský systém z hlediska mezinárodních požadavků na vězeňství již politicky neudržitelný. Byl vydán zákon č. 59/1965 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody. Odsouzení mohli být k výkonu trestu odnětí svobody umístěni do tří nápravně výchovných skupin. Prvotrestanci, kteří se dopustili nejméně závažného trestného činu byli zařazeni do první nápravně výchovné skupiny. Do druhé skupiny patřili prvotrestanci, kteří spáchali závažnější trestný čin a do třetí skupiny patřili pachatelé, kteří se dopustili nejzávažnějších trestných činů a nebezpeční recidivisté. Mezi tyto nejzávažnější zločiny patřila například i vlastizrada, teror nebo vyzvědačství. Na počátku tohoto období dochází k ústupu od nucené práce, ale o to důsledněji byla vyžadována povinnost vězňů pracovat. Opět došlo v roce 1968 k převedení vězeňství do kompetencí ministerstva spravedlnosti. Rozvíjela se činnost Výzkumného ústavu penologického, který měl sídlo v Praze. Tento ústav se zabýval studiem osobnosti pachatele a možnostmi jeho nápravy a začlenění do společnosti potažmo na trh práce. Na počátku 80. let byl však tento ústav zrušen. Před rokem 1989 byli odsouzení většinou zařazeni do práce ve státních podnicích, které využívaly jejich levné pracovní síly při plnění hospodářských úkolů.

Reforma českého vězeňství (1990–1992)

Mezi kroky k odstraňování normalizace, která probíhala v 70. - 80. letech, patřilo udělení amnestie za trestné činy proti republice. Vlivem tohoto kroku bylo propuštěno padesát dva vězňů. Na začátku roku 1990 vyhlásil prezident Václav Havel další amnestii, kdy se stav vězňů z celkového počtu 22 000 snížil na 6 000 vězňů. Byl zrušen trest smrti, který byl nahrazen doživotním trestem. V roce 1992 vznikla nová koncepce českého vězeňství, která vycházela z Evropských vězeňských pravidel. Vyšel tedy zákon č.555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční stráž, který výrazně upravoval systém českého vězeňství. Začal se prosazovat humánní přístup v zacházení s odsouzenými a práce byla považována za nejdůležitější prostředek přispívající k výchově odsouzených, jelikož zmírňuje negativní vlivy výkonu trestu odnětí svobody a umožňuje vězňům lépe snášet podmínky ve vězení.

Činnost Vězeňské služby České republiky (1993–2009)

Začátkem roku 1993 byla zřízena Vězeňská služba České republiky, která sloužila k plnění úkolů státní správy ve vězeňství. Za její činnost odpovídá generální ředitel jmenovaný

ministrem spravedlnosti. V souladu s požadavky na dodržování základních lidských práv a svobod byl vydán zákon č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby, který se týkal práv a povinností osob zadržených ve vazbě. Věznice byly v této době rozděleny na čtyři kategorie. Jednalo se o věznice s dohledem, dozorem, ostrahou a zvýšenou ostrahou. O umístění do dané kategorie rozhodl soud. Na základě požadavků Evropských vězeňských pravidel byl vydán zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody. V roce 2005 byla přijata Koncepce rozvoje českého vězeňství do roku 2015, která reflektovala současnou podobu českého vězeňství. Mezi cíle, které by v rámci koncepce měly být naplněny, patřil úkol zlepšit vnější a vnitřní bezpečnost vězeňských zařízení, která je nezbytným předpokladem pro práci s vězňnými osobami. (Kubíčková, Kmětík, 2011).

3.3 Osoby ve výkonu trestu odnětí svobody v letech 2006–2016

Úkolem vězeňské služby je zajistit výkon vazby, výkon trestu odnětí svobody a postarat se o bezpečnost a pořádek v budovách soudů. Na starost má také správu a dohled ve věznicích a detenčních ústavech. Vězeňská služba zajišťuje předvádění a eskort vězňných osob. Úkoly zajišťují vězeňská stráž, justiční stráž, správní služba a pověřené orgány vězeňské služby.

Vězeňskou službu řídí generální ředitel, který je do funkce jmenován ministrem spravedlnosti. Vězeňská služba je tvořena následujícími organizačními jednotkami:

- Generální ředitelství vězeňské služby,
- vazební věznice,
- věznice,
- ústavy pro výkon zabezpečovací detence,
- Střední odborné učiliště
- a Akademie vězeňské služby.

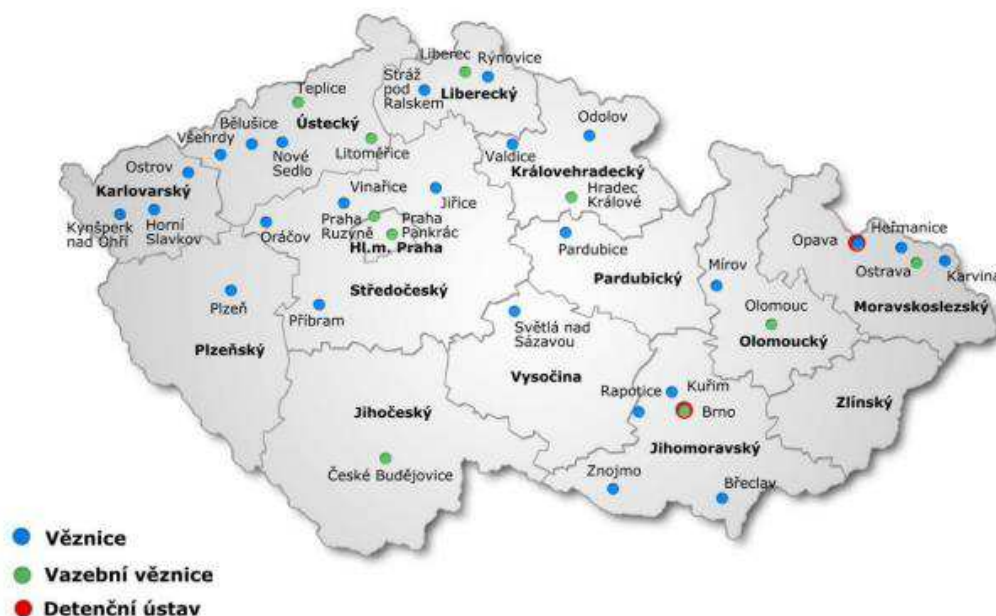
Vazba ve vazebních věznicích může probíhat v klasickém celovém režimu nebo může být vykonávána ve zmírněném režimu. Osoby ve výkonu vazby se v takovýchto zařízeních mohou ve stanoveném čase volně pohybovat a stýkat se s ostatními vazebními vězni nacházejícími se v tomto oddělení. Vězeňská služba v České republice zahrnuje 10 vazebních věznic.

Ústavy pro výkon zabezpečovací detence se nacházejí při Vazební věznici Brno a Věznici Opava. Zabezpečovací detence probíhá v ústavech se zvláštní ostrahou a s léčebnými, psychologickými, vzdělávacími, pedagogickými, rehabilitačními a činnostními programy.

Slouží jako zařízení nezdravotnického charakteru k zajištění ochrany společnosti. Jsou zde umístěny osoby, které jsou společensky nebezpečné, trpí duševní poruchou, nespolupracují či odmítají soudně nařízenou léčbu.

Níže uvedený obrázek 3.1 zachycuje rozmístění organizačních jednotek vězeňské služby v rámci České republiky.

Obr. 3.1 Organizační struktura vězeňské služby v ČR

Zdroj: Vězeňská služba České republiky (2017)

V České republice se nachází 35 věznic, ve kterých pracuje téměř jedenáct tisíc zaměstnanců. Každá věznice vytváří tzv. kartu věznice (viz příloha č. 1), ze které mohou potenciální zájemci z řad zaměstnavatelů vyčíst přesnější informace o možnostech zaměstnávání vězňů a jejich potenciálu pro jejich firmu.

V následující tabulce 3.1 můžeme vidět vývoj počtu personálu a vězněných osob v letech 2006 až 2016. Jestliže hovoříme o personálu, máme na mysli příslušníky i zaměstnance. V tabulce vidíme, že ve vězeňském sektoru je personál tvořen převážně muži. Avšak počet žen, které jsou v tomto sektoru zaměstnány se postupně zvyšuje. Počet vězňů v roce 2016 je téměř o čtyři tisíce větší než v roce 2006. V případě, že rok 2006 zvolíme jako výchozí rok, vidíme, že v procentuálním vyjádření se počet vězněných osob zvyšoval až do roku 2012. Pokles v roce 2013 je způsoben vyhlášením prezidentské amnestie. V následujících letech se počet vězňů opět zvyšuje.

Tab. 3.1: Vývoj počtu personálu a vězněných osob v letech 2006-2016

Rok	Personál	Muži	Ženy	Vězněné osoby	Vězněné osoby %
2006	10 691	8187	2504	18 578	100,0
2007	10 505	8013	2492	18 901	101,7
2008	10 454	7923	2531	20 502	110,4
2009	10 702	8142	2560	21 734	117,0
2010	10 447	7916	2531	21 892	117,8
2011	10 573	8003	2570	23 170	124,7
2012	10 964	8303	2661	22 644	121,9
2013	10 608	8036	2572	16 645	89,6
2014	10 673	8067	2606	18 658	100,4
2015	10 908	8224	2684	20 866	112,3
2016	10 885	8195	2690	22 481	121,0

Zdroj: Vězeňská služba České republiky (2017), vlastní zpracování

V následující tabulce 3.2 nalezneme počty obviněných, odsouzených a osob umístěných v detenčních ústavech v letech 2006 až 2016. Údaje k jednotlivým rokům se vztahují vždy ke stavu k 31.12. daného roku. Celkový počet vězněných osob byl největší v roce 2011, kdy byl celkový počet vězňů 23 170. Nejmenší počet vězněných osob byl v roce 2013, kdy byl celkový počet vězňů 16 645. Tento pokles je způsoben amnestií, o které rozhodl tehdejší prezident Václav Klaus.

Tab. 3.2: Počet obviněných, odsouzených a osob v detenčních ústavech v letech 2006–2016

Rok	Obvinění			Odsouzení			Detenční ústav	Vězněné osoby
	Muži	Ženy	Celkem	Muži	Ženy	Celkem	Celkem	Celkem
2006	2 277	122	2 399	15 376	803	16 179	0	18 578
2007	2 110	144	2 254	15 792	855	16 647	0	18 901
2008	2 214	188	2 402	17 209	891	18 100	0	20 502
2009	2 209	151	2 360	18 367	1 007	19 374	0	21 734
2010	2 279	164	2 443	18 320	1 129	19 449	0	21 892
2011	2 428	185	2 613	19 234	1 307	20 541	16	23 170
2012	2 028	155	2 183	19 129	1 300	20 429	32	22 644
2013	2 161	147	2 308	13 491	810	14 301	36	16 645
2014	2 040	145	2 185	15 411	1 022	16 433	40	18 658
2015	1 814	146	1960	17 568	1 282	18 850	56	20 866
2016	1752	155	1907	19 019	1482	20 501	73	22 481

Zdroj: Vězeňská služba České republiky (2017), vlastní zpracování

V níže uvedené tabulce 3.3 můžeme vidět využití ubytovacích kapacit k 31. 12. 2016. Vidíme, že pouze dvanácti věznicím kapacity dovolují navýšení počtu vězňů. Ve věznici v Opavě odpovídá počet vězňů kapacitám věznice. V případě ostatních věznic, kterých je dvacet dva, jsou ubytovací kapacity překročeny. Největší překročení kapacity je ve věznici Oráčov, jejíž využití je 134,1 %. Druhá věznice s největší využitelností je věznice Odolov s využitím 130 %. Třetí s nejvíce překročenou kapacitou je věznice Heřmanice s využitím 128,1 %.

Tab. 3.3: Využití ubytovacích kapacit k 31. 12. 2016

Věznice	Využití kapacit (%)	Věznice	Využití kapacit (%)
Bělušice	122,5	Oráčov	134,1
Brno (vazební+detence)	87,4	Ostrava (vazební)	80,9
Břeclav	102,2	Ostrov	121,7
České Budějovice (vazební)	92,4	Pardubice	120,6
Heřmanice	128,1	Plzeň	113,6
Horní Slavkov	113,2	Praha Pankrác (vazební)	86,8
Hradec Králové (vazební)	99,5	Praha Ruzyně (vazební)	88,6
Jiřice	109,9	Příbram	121,2
Karviná	94,1	Rapotice	111,0
Kuřim	127,8	Rýnovice	106,4
Kynšperk nad Ohří	115,9	Stráž pod Ralskem	117,8
Liberec (vazební)	99,5	Světlá nad Sázavou	114,9
Litoměřice (vazební)	90,8	Teplice (vazební)	104,2
Mírov	101,1	Valdice	95,7
Nové Sedlo	117,5	Vinařice	122,9
Odolov	130,0	Všehrady	107,8
Olomouc (vazební)	77,9	Znojmo	97,4
Opava (věznice+detence)	100,0		

Zdroj: Vězeňská služba České republiky (2017), vlastní zpracování

Tabulka 3.4 ukazuje členění odsouzených podle počtu vykonaných trestů odnětí svobody k 31. 12. 2016. Můžeme vidět, že největší počet odsouzených tvoří prvotrestanci, kteří si odpykávají svůj první trest. Druhou nejpočetnější skupinou jsou ti, kteří si odpykávají druhý trest odsouzení v pořadí.

Tab. 3.4: Členění odsouzených podle počtu vykonaných trestů odnětí svobody k 31. 12. 2016

Počet předchozích odsouzení	Muži	Ženy	Celkový součet	Celkem v %
0	6 749	860	7 609	37,1
1	4 066	318	4 384	21,4
2	2 632	125	2 757	13,4
3	1 830	81	1 911	9,3
4	1 291	48	1 339	6,5
5	846	15	861	4,2
6	547	15	562	2,7
7	353	11	364	1,8
8	269	1	270	1,3
9	157	2	159	0,8
10	80	1	81	0,4
více než 10	199	5	204	1,0
Celkový součet	19 019	1482	20 501	100,0

Zdroj: Vězeňská služba České republiky (2017), vlastní zpracování

V příloze č. 2 můžeme vidět grafické znázornění vzdělanosti vězňů k 31. 12. 2016. Významným faktorem, který páchaní trestných činů ovlivňuje, je vzdělanost pachatelů. Z grafu vyplývá, že největší počet vězňů dosáhl pouze základního stupně vzdělání a druhou nejpočetnější skupinou jsou vyučení vězni bez maturity. Tato čísla tedy potvrzují, že největší počet vězňů tvoří ti s nízkým stupněm vzdělání.

Níže uvedená tabulka 3.5 zachycuje četnost vybraných trestných činů k 31. 12. 2016. Můžeme vidět, že muži se nejčastěji dopouští krádeží, porušování domovní svobody a maření úředního rozhodnutí. U žen se četnost trestných činů mírně liší. Nejčastější trestné činy, kterých se ženy dopouští, jsou krádeže, neoprávněné držení platební karty a podvody. Celkový přehled týkající se četnosti trestných činů k 31.12. 2016 nalezneme v příloze č. 3.

Tab. 3.5: Četnost vybraných trestných činů k 31. 12. 2016

Trestný čin	Muži	Ženy	Celkem	Relativní četnost (%)
Krádež	8 137	670	8 807	28,3
Porušování domovní svobody	3 019	104	3 123	10,0
Mařání úředního rozhodnutí	2 886	133	3 019	9,7
Loupež	2 534	100	2 634	8,5
Neoprávněné držení platební karty	1 673	189	1 862	6,0
Zanedbání povinné výživy	1 543	116	1 659	5,3
Podvod	1 461	183	1 644	5,3
Výtržnictví	1 528	27	1 555	5,0
Vražda	1 066	118	1 184	3,8
Vydírání	875	24	899	2,9
Ublížení na zdraví	783	9	792	2,5
Těžké ublížení na zdraví	737	33	770	2,5
Znásilnění	538	4	542	1,7
Zpronevěra	451	60	511	1,6
Úvěrový podvod	446	50	496	1,6
Ostatní trestné činy	1561	126	1637	5,3
	29 238	1946	31 134	100

Zdroj: Vězeňská služba České republiky (2017), vlastní zpracování

3.4 Koncepce vězeňství do roku 2025

Česká republika jakožto demokratický právní stát vychází z respektu k lidským právům a svobodám. Jejím úkolem je ochránit společnost před pachateli, kteří porušují právní předpisy. Cílem nepodmíněného trestu je izolace pachatele trestného činu a zároveň snaha o nápravu pachatele. Spolu se samotným výkonem trestu odnětí svobody je také důležitá role postpenitenciární péče, vliv prevence kriminality a fungování sociálního systému státu. Většina odsouzených bude z výkonu trestu odnětí svobody jednoho dne propuštěna, a proto je nutné vycházet ze zásady, že příprava na propuštění odsouzeného a na jeho život po propuštění věznice začíná prvním dnem jeho nástupu do výkonu trestu odnětí svobody.

Globálním cílem je „Vytvořit dobře fungující, efektivní, mezinárodní standardy dodržující vězeňství, propojené s prevencí kriminality, postpenitenciární péčí, sociální sférou a vzdělávacím systémem a směřující k reintegraci pachatelů trestné činnosti do společnosti. Plnit úkol nápravy odsouzených osob na základě individuálních postupů za účelem předcházení recidivě kriminálního chování a izolace opakovaně recidivujících pachatelů nejzávažnější násilné trestné činnosti od společnosti s cílem zajistit bezpečí občanů. Pomocí širokého

komplexu opatření docílit existence moderního systému vězeňství, odpovídajícího 21. století a srovnatelného s dalšími vyspělými demokratickými státy“.

Koncepce vězeňství do roku 2025 se skládá z devíti specifických cílů, podle kterých je koncepce sestavena. Jedná se o:

- zaměstnávání vězňů,
- zdravotnictví ve věznicích,
- vzdělávání,
- programy zacházení a SARPO,
- legislativní změny v oblasti vězeňství,
- řešení problematiky drog a ostatních návykových látek,
- financování vězeňství,
- resocializace propuštěných vězňů, návaznost na prevenci a postpěči a
- bezpečnost ve věznicích.

Při vyhodnocování předchozí Koncepce rozvoje vězeňství do roku 2015 bylo zjištěno, že za uplynulých deset let nedošlo k naplnění většiny stanovených cílů. Cílem nové pracovní skupiny v rámci Koncepce vězeňství do roku 2025 bylo tedy sestavit dlouhodobě platný dokument, který by navazoval na předchozí koncepci a kladl důraz na spolupráci s dalšími institucemi a subjekty jako jsou, Evropský soud pro lidská práva, Výbor OSN proti mučení a Evropský výbor pro zabránění mučení a nelidskému zacházení nebo trestání.

Za hlavní cíle pracovní skupina považovala zvýšit skutečnou zaměstnanost vězňů, potlačit drogovou závislost vězňů, využít efektivní vzdělávací programy a nástroje proti recidivě. Nová koncepce se snaží ve velké míře zapojit mnoho institucí, které by měly úzce spolupracovat s vězeňskými službami. (Vězeňská služba České republiky, 2016).

Zaměstnávání

Zaměstnávání je jedním z hlavních prvků, který přispívá k resocializaci osob propuštěných z výkonu trestu odnětí svobody a přispívá ke snížení hrozící recidivy trestné činnosti. Je nutné se na zaměstnávání vězňů dívat také z pohledu toho, že se tímto udržují jejich pracovní návyky či získávají nové pracovní zkušenosti. Odsouzení tak mají možnost získat finanční prostředky, které potřebují např. na úhradu vzniklých pohledávek nebo na plnění vyživovací povinnosti vůči své rodině. V rámci řešení zaměstnávání odsouzených jsou stanoveny dva strategické cíle. Jedná se o zvýšení skutečné zaměstnanosti osob ve výkonu

trestu odnětí svobody a podpora zaměstnávání osob propuštěných z výkonu trestu odnětí svobody.

Zaměstnat osobu ve výkonu trestu s sebou nese řadu problémů. Jedním z nich je způsob výběru odsouzených na pracoviště. Management věznice a odborný personál se potýká se strachem z možného útěku odsouzeného z daného pracoviště. Za tento útek by dozorcí mohli být sankciováni. Cílem koncepce je plnou vinu za případný útek nasměrovat proti samotnému vězni. Náklady spojené s dozorcí by mohl ušetřit elektronický monitoring.

Druhým problémem je, že pouze malý počet věznic disponuje vhodnými výrobními a skladovacími prostory, které by umožňovaly zaměstnávání vězňů. Tato skutečnost mnohdy souvisí s nedostatkem finančních prostředků na inovaci či zabezpečení těchto prostorů. Dalším nedostatkem je špatná provázanost vzdělávacího systému Vězeňské služby a potřeb v oblasti zaměstnávání odsouzených. Velký počet odsouzených má pouze základní vzdělání a je tedy nutné rozšířit jejich kvalifikaci pro budoucí požadavky na trhu práce. Mnoho odsouzených si musí vybrat, zda dá přednost vzdělávacím programům, které jim poskytnou lepší start na pracovním trhu po propuštění z věznice nebo se rozhodnout pro zaměstnání, odkud jim plyne finanční odměna. Problémem je také nízký počet personálu, který by prováděl nad pracujícími vězni dozor a případně zajišťoval transfer vězňů do jejich zaměstnání.

Na zaměstnávání osob ve výkonu trestu odnětí svobody navazuje zaměstnávání osob po jejich propuštění z výkonu trestu, neboť základem úspěšné resocializace je nalezení práce a ubytování. Pro osoby, které hledají zaměstnání, u něhož není vyžadovaná velká kvalifikace, není záznam v rejstříku trestů příliš velký problém, protože čistý trestní rejstřík zde není prioritou. Tito lidé ale většinou dělají úklidové nebo pomocné stavební práce. Velkou překážkou k nalezení nového zaměstnání je záznam v rejstříku trestů u osob, které odbornou kvalifikaci mají. Mnoho zaměstnavatelů tyto potenciální uchazeče o práci z výběrového řízení automaticky vyloučí. Z tohoto důvodu se mnoho propuštěných rozhodne pracovat „načerno“. V kombinaci s čerpáním sociálních dávek to pro ně představuje vyšší příjem, než by získali z legálního zaměstnání.

Částečným řešením by bylo zajištění dostatečné kapacity a možností pro zaměstnávání vězňů v rámci jednotlivých věznic. Proto je nutné intenzivně pracovat na rozšiřování vhodných prostorů ve věznicích i mimo vězeňské objekty. Management by měl navázat spolupráci s neziskovými organizacemi, Probační a mediační službou ČR, náboženskými a církevními společnostmi, kde by se vězni mohli pracovně uplatnit. (Vězeňská služba České republiky, 2016).

Zdravotnictví

Situace týkající se poskytování zdravotních služeb v rámci Vězeňské služby má v současnosti mnoho nedostatků a v následujícím období bude vyžadovat řadu změn. Hlavním strategickým cílem je udržet dostupnost zdravotních služeb ve vězeňských zařízeních a posílit systém poskytování zdravotních služeb.

Zdravotní služby jsou poskytovány ve všech 35 věznicích v České republice. Rozsah poskytovaných služeb se liší podle technického vybavení. Vedoucí lékař zdravotnického střediska se zodpovídá vedení příslušné věznice a za poskytování zdravotní péče odpovídá ředitel věznice.

Přesto, že je Vězeňská služba ČR součástí zdravotnického systému, od ostatních poskytovatelů zdravotních služeb se výrazně odlišuje. Specifické je hlavně složení pacientů, kteří navštěvují lékaře častěji než běžná populace. U této skupiny obyvatel je častější výskyt tuberkulózy, či vysoké procento drogově závislých. Zdravotní péče v této oblasti zahrnuje také vstupní a výstupní prohlídky, včetně provádění testů na přítomnost návykových látek. Financování zdravotnictví je závislé na rozpočtu Vězeňské služby ČR, která získává prostředky ze státního rozpočtu. V případě, že není možné poskytnout dostačující zdravotní péči v rámci zdravotnického zařízení Vězeňské služby, je vězeň eskortován do mimovězeňského zdravotnického zařízení. Tento přesun je však velmi ekonomicky náročný, protože je nutné zajistit dostatečný počet pracovníků Vězeňské služby ČR k zajištění bezpečného převozu a následného pobytu mimo věznici. Vězeňské zdravotnictví se dlouhodobě potýká s nedostatkem lékařů a dalšího zdravotnického personálu. V roce 2014 byla zřízena specializovaná oddělení k výkonu ochranné léčby. Jedná se o oddělení protitoxikomanické, protialkoholní, sexuologické a oddělení patologické hráčství.

Je tedy žádoucí budovat nové zdravotnické prostory, vytvářet bezbariérové prostory zdravotnických středisek a udělat vězeňský systém zdravotnictví lákavější pro mladé lékaře, např. prostřednictvím smluvních platů či jednorázového stabilizačního příspěvku. Měla by se také zlepšit přístrojová a technická vybavenost současných zdravotnických středisek, čímž by se zároveň snížily přepravní náklady na převoz vězňů. Zjednodušení v administrativě přinese také změna, že Vězeňská služba ČR bude uzavírat smlouvu o úhradě poskytovaných zdravotních služeb pouze s jednou zdravotní pojišťovnou. Tento krok není v českém právním řádu novinkou, jelikož je takto v současné době již upraveno pojištění vojáků v činné službě, pro které je určena pouze jedna zdravotní pojišťovna. (Vězeňská služba České republiky, 2016).

Vzdělávání

Pravděpodobnost nalezení práce po výkonu trestu odnětí svobody roste s vyšším vzděláním. Vyšší vzdělání snižuje recidivu a také riziko nedostatku finančních prostředků. V rámci vzdělávání je cílem funkční systém vzdělávání vězněných osob a aktivní personální politika.

Funkční systém vzdělávání by měl umožnit vězněným osobám se vzdělávat v praktických oborech, díky kterým by po propuštění z výkonu trestu lépe našli zaměstnání. S nalezením nové práce získají pravidelný finanční příjem a opět se sníží riziko recidivy. Důraz je třeba klást také na dostatečnou ekonomickou gramotnost, jelikož vězněné osoby jsou z mnoha důvodů značně ohroženy pádem do dluhové pasti. Vzdělávání patří mezi nejdůležitější resocializační nástroje. Můžeme jej rozdělit na formální a neformální vzdělávání. Formální vzdělávání zajišťuje Vězeňská služba nebo spolupracující subjekt a výsledkem je doklad o dosaženém vzdělání uplatnitelný na trhu práce. Probíhá na bázi vzdělání základního, středoškolského, vyššího odborného nebo i vysokoškolského. Neformální vzdělání zahrnuje např. všeobecné vzdělávací kurzy, odborné kurzy a rekvalifikační kurzy.

Aktivní personální politika by měla do vězeňství nalákat kvalitní zaměstnance, kterým by byl nabídnut odpovídající kariérní růst a finanční ohodnocení. Prostředkem motivace by mohl být náborový příspěvek, služební byt a další služební výhody. Je zde snaha o vytvoření optimálního množství pracovních míst, které by pokryly potřeby věznic. Vzdělávání personálu je rozděleno do dvou hlavních kategorií, které se dělí následujícím způsobem:

a) Vstupní vzdělávání:

1. úvodní – znalosti získané během prvních 3 měsíců včetně vnitřních předpisů,
2. následné – odborné znalosti.

b) Prohlubující vzdělávání:

1. manažerské – rozvoj pracovních a sociálních kompetencí,
2. jazykové,
3. oborové – stáže, exkurze.

Zaměstnanci by měli navštěvovat i jiná zařízení a seznámit se s chodem jiných věznic. Za teoretickou i praktickou přípravu zaměstnance Vězeňské služby je odpovědná Akademie Vězeňské služby ČR. Doplnující vzdělávací kurzy se uskutečňují na Policejní akademii, kde je kladen důraz na znalosti odborné, jazykové i z oblasti penologie a kriminalistiky. (Vězeňská služba České republiky, 2016).

Programy zacházení a SARPO

Programy zacházení vycházejí z Evropských vězeňských pravidel a zpracovávají se na základě všeobecné zprávy o odsouzeném s ohledem na délku trestu, trestnou činnost a osobní charakteristiky odsouzeného. Vypracovaná komplexní zpráva obsahuje psychologické, pedagogické, sociální a lékařské posudky. V rámci programů zacházení je sestaven tým, který tvoří speciální pedagog, psycholog, sociální pracovník, vychovatelé a dozorci.

Strategickým cílem je dosažení stavu, kdy vězni budou zařazováni podle stupně deprivace osobnosti a jejich možnosti resocializace, se kterou souvisí i zapojení do pracovního procesu a schopnost vydělávat si peníze. Druhým cílem je zlepšit samostatnost odborného personálu a zajistit, aby se mohli převážnou většinu pracovního dne věnovat práci s vězněnými osobami a nemuseli se zabývat administrativou.

Velkým nedostatkem v současném systému Vězeňské služby je nedostatečný počet zaměstnanců a vychovatelů. Současné uspořádání věznic umožňuje pouze hromadné ubytování vězňů. Tím pádem není možné se soustředit na správnou diferenciaci odsouzených a tím zároveň přispívat ke snižování rizik recidivy. Podle zákona by se měli ve výkonu trestu odnětí svobody oddělovat méně narušení od více narušených. Přesnější specifikace narušení ovšem schází, a tak mohou být odsouzení rozdělováni podle subjektivních odhadů, což není správné z pohledu právního ani penologického. Důležitým faktorem pro efektivní výkon trestu je umístit odsouzené do věznic, které jsou blízko jejich trvalého bydliště, aby nedocházelo k zamezení kontaktu s jejich rodinou. Diferenciace vězňů by měla být prováděna podle určitých pravidel, která berou ohled na věžňovo chování a dodržování vězeňského řádu. Praxe bohužel funguje tak, že poté, co odsouzený projde nástupním oddělením, je zařazen kamkoli, kde je volné místo. Při výkonu trestu se na standardním oddělení mohou vyskytovat odsouzení, kteří v běžném životě na svobodě berou drogy, či mají poruchy osobnosti. Tito lidé mnohdy na běžných oddílech způsobují problémy, ale věznice nemají příslušné prostory, kam by je bylo možné přemístit.

Na konci roku 2012 byl ve věznicích zaveden nástroj na hodnocení rizik a kriminogenních potřeb zvaný SARPO. Tato zkratka představuje Souhrnnou analýzu rizik a potřeb odsouzených. SARPO změnilo nastavení metodiky a proces tvorby komplexní zprávy o odsouzeném. Na vypracované hodnocení odsouzeného poté navazuje odpovídající program zacházení, který využívá vypracovaná doporučení, jak postupovat, aby docházelo ke snižování zjištěných rizik. Dobře zvolený program zacházení přispívá ke snižování recidivy.

Situaci by zlepšilo, kdyby byly standardizované programy zacházení rozšiřovány do většího počtu věznic. Dále je důležité, aby se prohloubila spolupráce s Probační a mediační službou ČR, sociálními kurátory a nevládními organizacemi. (Vězeňská služba České republiky, 2016).

Legislativní změny v oblasti vězeňství

Dosáhnout cílů, které jsou v koncepci stanoveny vyžaduje zajištění legislativního rámce. Před provedením jakékoli legislativní změny je nutné provést důkladnou analýzu možných dopadů na celý systém.

Hlavním cílem je existence stabilního právního rámce, díky kterému bude vězeňství fungovat bez problémů a bude schopné reagovat na změny. Je třeba dbát na zajištění účinného dohledu a dodržování základních práv odsouzených. Ke zlepšení fungování vězeňského systému by přispělo využití nových nástrojů, které by zvýšily efektivitu vězeňství. V rámci koncepce je jedním z důležitých cílů také dosažení ubytovacího standardu reprezentovaného ubytovací plochou nejméně 6 m² na jednu vězněnou osobu. V současné situaci, kdy je většina věznic přeplněna, tak hrozí porušení mezinárodních závazků. (Vězeňská služba České republiky, 2016).

Drogy a ostatní závislosti

Jedním z nejvýznamnějších kriminogenních faktorů je závislost na psychoaktivních látkách. Jelikož obecně roste počet uživatelů drog a jiných návykových látek, lze také předpokládat nárůst počtu vězňů, kteří jsou určitým způsobem závislí.

Cílem je vytvořit fungující standardizovaný systém účinné odborné pomoci uživatelům návykových látek, která je motivuje k abstinenci nejen ve výkonu trestu odnětí svobody, ale také po jeho skončení. Bez úspěšného odvyknutí lze jen stěží očekávat úspěšnou resocializaci. Zároveň je nutná účinná ochrana vězeňského prostředí od průniku nelegálních látek a důsledná prevence šíření toxikomanie.

V rámci protidrogové politiky mohou být ve věznicích zřizována různá odborná pracoviště jako jsou např. poradna drogové prevence, bezdrogová zóna se standardním nebo terapeutickým zacházením či specializovaná oddělení pro ochrannou léčbu. Bezdrogové zóny jsou speciální oddělení ve věznicích, jejichž cílem je minimalizace možnosti kontaktu odsouzených s drogou. Nejpozději do čtyř dnů po nástupu do výkonu vazby nebo trestu je

věznům provedena vstupní lékařská prohlídka. Účelem je zjistit, v jakém zdravotním stavu je odsouzený a jaká je jeho zdravotní způsobilost k výkonu trestu. Na základě zdravotní způsobilosti bude rozhodnuto také o zdravotní způsobilosti k pracovnímu zařazení. U všech obviněných, kteří nastupují do výkonu trestu, se provádí vstupní testování na přítomnost návykových látek.

Důležité je také chránit ty vězně, kteří doposud nepřišli s drogou do kontaktu. Vězeňské prostředí působí na člověka stresově. Tito lidé tak mohou podlehnout pokušení a ve snaze uniknout nepříjemné realitě se stanou drogově závislími. Je tedy nutné bránit průniku nelegálních látek do věznic, které do věznice mohou být přineseny v rámci pravidelných návštěv nebo doručeny korespondencí. Problém s drogami, které se do vězení dostanou v nárokových balíčcích, by vyřešilo zavedení elektronického nákupu, kdy by bylo zboží dodáváno třetí stranou. K odhalení přítomnosti drog v prostorách věznice se využívají speciálně vycvičení psi.

Návykové látky ve věznicích jsou velkým problémem a do obchodu s drogami bývají v některých případech kromě samotných vězňů zapleteni i zaměstnanci. Je proto velmi důležité, aby se tomuto problému věnovala neustálá pozornost a došlo tak ke snížení počtu drogově závislých odsouzených. (Vězeňská služba České republiky, 2016).

Financování

Téměř žádné změny není možné dosáhnout bez dostatečných finančních zdrojů. Výkon trestu odnětí svobody je sice trest nejpřísnější a nejdůraznější, avšak je také finančně nejnákladnější. S rostoucím počtem vězňů rotou také náklady na zajištění jejich výkonu trestu odnětí svobody. Vězeňská služba ČR je financována ze státního rozpočtu. Aby mohl výkon trestu odnětí svobody probíhat bez problému, je zapotřebí udržovat vhodné materiální i personální podmínky, což vyžaduje vynaložení značných finančních prostředků. Je zapotřebí co nejvíce využívat finanční prostředky ze strukturálních fondů Evropské unie či Norských fondů. Ke zlepšení finanční stránky přispívají také zisky plynoucí z provozoven Středisek hospodářské činnosti. Kromě toho, že vytvořený zisk mohou věznice využít ve vlastní prospěch, tak tyto provozovny zvyšují zaměstnanost vězněných osob. V neposlední řadě mají tyto provozovny velmi významný resocializační přínos.

Cílem je zajistit dostatečné rozpočtové zdroje pro financování dalšího rozvoje vězeňství a efektivní čerpání prostředků z fondů Evropské unie a dalších fondů. (Vězeňská služba České republiky, 2016).

Resocializace propouštěných vězňů, návaznost na prevenci a postpěči

Poté co byl pachatel trestného činu odsouzen k trestu odnětí svobody a nastoupil k výkonu trestu do vězení, neznamená to, že se o tuto osobu již není nutné starat. Výsledkem celého procesu odnětí svobody by mělo být úspěšné navrácení na svobodu a reintegrace do společnosti. Proto odsouzení vyžadují péči již od prvního dne nástupu do výkonu trestu odnětí svobody. Měřítkem reintegrace propuštěných odsouzených je míra recidivy, která vykazuje velké nedostatky. Aby došlo k úspěšnému začlenění napravené osoby, je nutná vzájemná spolupráce státních politik a společný postup státních i neziskových subjektů.

Největší problémy přináší hledání zaměstnání, bydlení, špatné rodinné vztahy, zadluženost, či přetrvávající závislost na návykových látkách. Všechny tyto faktory mají značný vliv na to, zda bude reintegrace úspěšná.

Cílem je tedy snížit recidivu trestné činnosti díky kvalitní práci s odsouzenými a propuštěnými z výkonu trestu odnětí svobody a vytvořit prostředí, které jim umožní úspěšnou reintegraci do běžného života. Míra recidivy je největší u krádeží, maření úředního rozhodnutí, zanedbání povinné výživy, ohrožení pod vlivem návykové látky, podvody, úmyslné ublížení na zdraví, loupeže a výtržnictví.

Jednotlivé programy zacházení by měly být vytvořeny tak, aby braly ohled na budoucí propuštění odsouzených, a měly by přispívat k pozdější reintegraci do společnosti. Odsouzeným by pomohly programy zaměřené na zdokonalení jejich finanční gramotnosti, jelikož mnoho z nich se potýká s dluhy. Jako účinné opatření, které by mohlo snížit míru recidivy se jeví využití alternativních trestů, které by představovaly menší narušení rodinných vazeb. Elektronický monitoring by umožňoval účinnou kontrolu výkonu alternativních trestů. Nápomocné by mohly být také probační domy. Podmínečně propuštěný musí ve stanoveném období v probačním domě bydlet a pod dohledem pracovníků musí plnit stanovené povinnosti, mezi které patří např. hledání práce, splácení dluhů či absolvování resocializačních programů. (Vězeňská služba České republiky, 2016).

Bezpečnost

Zajištění bezpečnosti ve věznicích spadá do kompetencí Vězeňské služby ČR. Ta se stará o vnější bezpečnost, střežení a eskort vězněných osob. Bezpečnost se posuzuje z hlediska veřejnosti, která nesmí být ohrožována např. útoky vězňů, z hlediska personálu, který má také právo na ochranu zdraví a bezpečnost při výkonu zaměstnání, a z hlediska vězňů, kteří mají také právo na bezpečnost.

Strategickým cílem je zajistit bezpečné prostředí ve věznících, které vytvoří správné podmínky pro zacházení s vězni a pro kvalifikovanou práci s příznivým vlivem na recidivu. Úroveň bezpečnosti je v českých věznících poměrně příznivá, rozdíly jsou ovšem v rámci jednotlivých věznic, které se liší stavebními dispozicemi, či technickým vybavením. Mnoho budov, ohradních zdí, vnitřních a vnějších oplocení jsou již na hranici životnosti.

Zlepšení bezpečnosti by přinesla modernizace technologií. Jednalo by se o letištní skenery, které by zamezily pronesení nežádoucích věcí do věznic, a efektivnější střežení objektů. (Vězeňská služba České republiky, 2016).

4 Zaměstnatelnost a zaměstnanost osob ve výkonu trestu a po výkonu trestu odnětí svobody

Následující kapitola bude rozdělena na dvě stěžejní části. První část bude zaměřena na osoby ve výkonu trestu odnětí svobody a jejich možnosti zaměstnání. Uvedeme si také výši odměny, která vězňům za jejich práci náleží. Následně se podíváme na programy a fondy, do kterých jsou české věznice zapojeny. Druhá část této kapitoly je zaměřena na osoby, které si svůj trest odpykaly a chtějí se zapojit do běžného života na svobodě. Podíváme se, jak těmto lidem pomáhá stát a jakým problémům mohou při hledání zaměstnání čelit. V závěru kapitoly budou uvedeny další organizace, které se těmto lidem snaží pomoci.

4.1 Pracovní aktivity odsouzených osob ve výkonu trestu odnětí svobody

Mezi povinnosti odsouzených osob podle § 28 zákona č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody patří povinnost pracovat, pokud je jim přidělena práce a nejsou uznáni dočasně práce neschopní nebo nejsou po dobu výkonu trestu odnětí svobody uznáni zdravotně nezpůsobilí k výkonu práce. Jestliže byl odsouzený zařazen do práce, je povinen pracovat, pokud mu to zdravotní stav umožňuje. Při rozdělování odsouzených do příslušných pracovních pozic se přihlíží k jejich znalostem a dovednostem. Vězni pracují buď v prostorách věznice, nebo mohou pracovat smluvně u jiných subjektů. V zákoně můžeme nalézt také profese, které jsou vězňům zakázány. Mezi tato zaměstnání patří například práce odsouzených s výbušninami. (Zákon o výkonu trestu odnětí svobody, 2018).

Od roku 2015 se Vězeňské službě daří zvyšovat počty aktivit a projektů, které zlepšují zaměstnávání vězňů. Díky mnoha realizovaným seminářům zaměřených na zaměstnávání vězňů v rámci České republiky, spolupráci se Svazem průmyslu a dopravy České republiky, Komorou sociálních podniků, Hospodářskou komorou, Centrem pro podporu podnikání a Ministerstvem spravedlnosti České republiky se daří v roce 2016 zvyšovat počet zaměstnaných vězňů. K 31. 12. 2016 bylo z celkového počtu osob ve výkonu trestu odnětí svobody 14 725 odsouzených způsobilých k výkonu práce.

Následující tabulka 4.1 zachycuje přehled zaměstnanosti vězňů v letech 2011–2016. Údaje jsou vztaženy k 31. 12. daného roku. Můžeme vidět, že počet zaměstnaných osob od roku 2011 do roku 2013 klesal, od roku 2014 až do roku 2016 došlo k růstu počtu zaměstnaných osob. Číslo za rok 2013 odráží stav po amnestii prezidenta republiky z 1. 1. 2013. Zvýšení počtu zaměstnaných vězňů v roce 2016 je způsobeno zavedením nové politiky

zaměstnávání odsouzených, která byla vymezena v Koncepti vězeňství do roku 2025. Na pracovních pozicích za finanční odměnu bylo v roce 2016 zařazeno 7 606 odsouzených. Reálná zaměstnanost odsouzených způsobilých k výkonu práce k 31. 12. 2016 byla 50,38 %. Během roku 2016 došlo k absolutnímu nárůstu zaměstnaných vězňů o 1585 vězňů. Nárůst byl realizován prostřednictvím 142 nově uzavřených smluv. Ve stejném období v roce 2015 bylo uzavřeno pouze 82 smluv. Průměrná denní zaměstnanost v roce 2016 byla 6 788 odsouzených. Z tohoto počtu bylo ve vnitřním provozu a vlastní výrobě zaměstnáno 2 635 odsouzených, v provozovnách hospodářské činnosti pracovalo průměrně 2 238 odsouzených a u cizích subjektů bylo zaměstnáno průměrně 1 915 odsouzených. V průběhu roku 2016 se také ve srovnání s předchozím rokem zvýšil průměrný počet odsouzených zařazených ve vnitřním provozu a vlastní výrobě o 102 osob, počet odsouzených, kteří pracují v provozovnách hospodářské činnosti se zvýšil o 520 osob a u cizích subjektů se počet pracujících vězňů zvýšil o 391 osob. Pozitivním jevem v oblasti zaměstnanosti vězňů je také skutečnost, že v žádné věznici nedošlo k výraznému meziročnímu poklesu zaměstnanosti. Dochází k realizaci úkolů vymezených v nové koncepci vězeňství, jedná se například o zavádění nových vícesměnných provozů na pracovištích a jejich efektivnější využití. (Vězeňská služba České republiky, 2017).

Aktuální zaměstnanost odsouzených k 3. 4. 2018 je 59,98 %, což činí 8 892 osob. (Vězeňská služba České republiky, 2018).

Tab. 4.1 Přehled zaměstnanosti vězňů v letech 2011-2016

Rok	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Procentuální zaměstnanost	50,1 %	48,99 %	57,5 %	48,86 %	44,93 %	50,38 %
Počet zaměstnaných odsouzených	6 734	6 377	5 367	5 463	6 021	7 606
Celkový počet vězňů	23 170	22 644	16 645	18 658	20 866	22 481

Zdroj: Vězeňská služba České republiky (2018), vlastní zpracování

4.2 Finanční odměna vězňů

Odsouzeným, kteří pracují, náleží za tuto práci příslušná finanční odměna. Výši této odměny za vykonanou práci stanovuje vláda. Na pracovní odměnu odsouzeného se z pohledu srážek daní, pojistného na sociálním zabezpečení a zdravotního pojištění nahlíží jako na příjem ze závislé činnosti. Následně jsou z jeho pracovní odměny po srážce zálohy na daň a pojistného provedeny další srážky. Mezi ně patří například úhrada výživného na děti a úhrada nákladů vyplývajících z výkonu trestu. Výše srážky k úhradě výživného nezaopatřených dětí činí 30 %

z čisté pracovní odměny a výše srážky k úhradě nákladů výkonu trestu činí 32 % z čisté pracovní odměny. Poté co jsou provedeny patřičné srážky z odměny odsouzeného, je tato částka rozdělena na kapesné a úložné. Kapesné může odsouzený použít podle vlastního rozhodnutí. Částku, která se označuje jako úložné převede věznice na účet odsouzeného. Způsob, jakým bude příjem odsouzeného rozdělen na kapesné a úložné určuje ministerstvo. Zároveň určí podmínky a rozsah v jakém může úložné použít. Nevycerpaná částka úložného je odsouzenému po propuštění z výkonu trestu vyplacena. (Zákon o výkonu trestu odnětí svobody, 2018).

Průměrná měsíční odměna odsouzených osob za rok 2016 byla 3 695 Kč, což je o 63 Kč nižší částka než v roce 2015. Průměrná měsíční odměna pracovníků ve vnitřním provozu a vlastní výrobě činila 4 078 Kč, v provozovnách Střediska hospodářské činnosti byla průměrná měsíční odměna 3 478 Kč a pro odsouzené, kteří pracují u cizích podnikatelských subjektů činila výše průměrné měsíční odměny 3 617 Kč. (Vězeňská služba České republiky, 2017).

Ministerstvo spravedlnosti navrhuje vydat nové nařízení vlády o odměňování odsouzených ve vězení. Toto nařízení by mělo vejít v platnost 1. dubna 2018. Pracujícím vězňům by tak bylo přidáno v rozsahu od jednoho tisíce korun do 4 750 Kč s ohledem na jejich kvalifikaci. Zvýšení se bude týkat také částky úložného.

Původně byly odměny vězňů rozděleny do tří skupin. Měsíční odměna v první třídě činila 4 500 Kč pro nekvalifikované pracovníky. Měsíční odměna vyučených ve druhé třídě byla 6 750 Kč a měsíční odměna ve třetí třídě byla 9 000 Kč za práci vyžadující vyšší než střední odborné vzdělání.

V rámci nového nařízení vzniknou čtyři platové skupiny. Odměna v první třídě bude 5 500 Kč měsíčně za lehkou manuální práci. Odměna ve druhé skupině bude 8 250 Kč za měsíc a bude zahrnovat odbornější manuální či namáhavější a rizikovější práci. Měsíční odměna ve třetí skupině bude 11 000 Kč a bude se jednat o kvalifikovanější práci, pro níž je potřeba maturita či bakalářský diplom. Ve čtvrté skupině bude měsíční odměna 13 750 Kč za odbornou práci vyžadující inženýrský či magisterský titul. K základní složce odměny se nadále připočítávají příplatky za přesčasy, za svátky či za práci v noci.

Vězni jsou do skupin rozděleni podle dosaženého vzdělání od těch s nejnižší kvalifikací až po ty s maturitou nebo vysokoškolským vzděláním. Důvodem pro zvýšení odměn je snaha o snížení recidivy a řešení zadluženosti vězňů. Od roku 2000 nedošlo ke změnám odměn za práci vězňů i přes to, že průměrná a minimální mzda v České republice rostou.

Vyhláška se bude týkat také zvýšení částky úložného. Jedná se o částku, kterou vězeň musí odkládat a obdrží ji při svém propuštění na svobodu. V současné době si musí vězni ukládat na účet úložného 2 % z čisté odměny za práci a hodnota úložného nesmí klesnout

pod 2 000 Kč. Nově se má na úložné využít 11 % z čisté odměny a limit finančních prostředků na účtu úložného by se zvýšil na 35 000 Kč. Vězni tak budou muset ukládat peníze z odměn a našetřit minimálně 35 000 Kč. Ušetřenou částku následně mohou využít jako určitou finanční rezervu po propuštění z výkonu trestu odnětí svobody. Toto opatření by mělo snižovat riziko, že si propuštění vězni budou opatřovat finanční prostředky pro život nelegální cestou. (Česká justice, 2017).

4.3 Programy a fondy EU

V letech 2014–2017 se zaměstnancům Vězeňské služby České republiky podařilo realizovat několik projektů financovaných z Norských fondů. Celková částka dosahovala hodnoty 65 milionů Kč. Projekty byly zaměřeny na dvě hlavní oblasti. Jednalo se o rozšiřování a rekonstrukci současných kapacit pro zacházení s vězni a o zvyšování kvalifikace zaměstnanců Vězeňské služby ČR a zavedení nových intervenčních programů pro odsouzené, které by zvýšily jejich vzdělanost před propuštěním. I přes to, že projekty již skončily, tak aktivity s nimi spojené budou nadále pokračovat.

Zároveň je v současné době připravován projekt Kontinuální práce se zadluženým klientem ve výkonu trestu odnětí svobody a po propuštění. Cílem by bylo zavést systém kontinuálního dluhového poradenství a zvyšovat finanční gramotnost osob, které jsou ohroženy sociálním vyloučením z důvodu páchaní trestné činnosti a jejich zadluženosti. Poskytovatelem dotace na tento projekt je Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR. (Vězeňská služba České republiky, 2018).

První projekt se zaměřoval na zranitelné skupiny ve věznicích a vzdělávání zaměstnanců Vězeňské služby. Cílem bylo rozšířit zaměstnancům Vězeňské služby vědomosti týkající se specifik jednotlivých skupin vězňů. V rámci projektu byly vytvořeny speciální programy pro zacházení s rizikovými skupinami odsouzených. Mezi tyto rizikové skupiny, které se mohou potýkat ve vězení se sociálním vyloučením, patří např. cizinci s jazykovou bariérou. Vzdělávací kurzy se týkaly zaměstnanců Vězeňské služby a sociálních pracovníků. Druhý projekt se týkal zvýšení efektivity přípravy vězňů před propuštěním z věznice Nové Sedlo. Projekt byl zaměřen na rekonstrukci bývalé kotelny a vytvoření prostoru pro vzdělávací středisko, ve kterém by probíhaly certifikované rekvalifikační kurzy pro odsouzené. Zejména by se jednalo o truhlářské práce a údržbu veřejné zeleně. Díky fungování těchto kurzů je návrat odsouzených do běžného života plynulejší a má zajistit jejich lepší uplatnění na trhu práce.

S rekonstrukcí prostorů pomáhali sami vězni, kteří pod vedením odborníků získali zkušenosti v oboru pomocných prací. Pomocí peněžních prostředků z tohoto projektu bylo nakoupeno i potřebné vybavení do zrekonstruovaných prostor. Třetí projekt se soustředil na zvýšení efektivity přípravy vězněných žen před propuštěním z věznice Opava. I v tomto případě se projekt týkal rekonstrukce kotelny. V opravených prostorách však vznikly učebny a prostory pro zaměstnávání odsouzených žen. Projekt zahrnoval také vybavení těchto prostor. V rámci projektu proběhlo mnoho kurzů jako jsou například Pracovněprávní poradenství, Posílení dovedností potřebných k vedení řádného života po propuštění z výkonu trestu, Získání finanční gramotnosti, Základy počítačových dovedností a Zlepšení orientace na trhu práce. Vědomosti získané v těchto kurzech by měly ženám po propuštění pomoci vést řádný život. Další projekt se týkal výstavby vzdělávací haly pro rekvalifikační kurzy vězňů před propuštěním ve věznici Příbram. Cílem projektu bylo vytvořit odsouzeným vhodné zázemí pro jejich profesní přípravu. Díky financování byla postavena nová hala, která zahrnuje vybavené prostory pro montážní práce, učebny pro rekvalifikační kurzy a prostory pro zájmové aktivity odsouzených. Projekt zahrnoval kurzy Kuchařské práce, které odsouzeným poskytly znalosti potřebné pro jednoduché práce v restauracích. Poslední projekt je zaměřen na zvýšení efektivity v zacházení s mladými dospělými ve věku 18–26 let ve věznici Kuřim. Projekt spočíval v přístavbě patra na současnou vězeňskou budovu, ve které by vzniklo 32 ubytovacích míst pro mladistvé odsouzené a další prostory pro výchovné aktivity. Cílem bylo oddělit mladistvé odsouzené od trestanců, kteří by svou kriminální minulostí mohli mít na mladistvé nepříznivý vliv. Pro odsouzené byly připraveny odborné kurzy pro získání znalostí v oboru malířských a zednických prací. Druhá část projektu byla zaměřena na zvýšení kvalifikací zaměstnanců prostřednictvím tematicky zaměřených kurzů.

Finanční prostředky z Norských fondů pomohly českému vězeňství se stavbou nových kapacit pro ubytování vězňů nebo pro vytvoření nových pracovních prostorů. Tyto fondy umožnily zvýšit kvalifikace vězňů i vězeňského personálu. Všechny tyto aktivity pomáhají odsouzeným po propuštění z výkonu trestu s plynulejším začleněním do běžného života. (Vězeňská služba České republiky, 2018).

4.4 Uplatnění osob po výkonu trestu odnětí svobody na trhu práce

Následující část bude zaměřena na opatření a nástroje, které mohou zlepšit postavení zejména osob po výkonu trestu odnětí svobody na trhu práce. Nejprve se zaměříme na nástroje,

kteřé jsou uvedeny v zákoně č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti a poté si uvedeme další nástroje a instituce, které svou činnost soustředí na problematiku spojenou s lidmi po výkonu trestu odnětí svobody.

4.4.1 Opatření a nástroje aktivní politiky zaměstnanosti

Stát si problémy související se zaměstnaností znevýhodněných osob plně uvědomuje, a proto se snaží tuto situaci řešit. Jako nástroj k řešení tohoto problému slouží programy státní aktivní politiky zaměstnanosti, které jsou na tyto skupiny zaměřeny. V případě, že by tento problém stát ignoroval, mohlo by to mít dopady ekonomické, společenské a zhoršení situace by patrně vedlo k prohlubující se exkluzi.

Aktivní politika zaměstnanosti zastřešuje všechna opatření, jejichž cílem je maximální možná úroveň zaměstnanosti. Správný chod aktivní politiky zajišťuje Ministerstvo práce a sociálních věcí a Úřad práce České republiky. Právní úpravu politiky zaměstnanosti nalezneme v zákoně č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti. Nástroje, prostřednictvím kterých je aktivní politika zaměstnanosti prováděna jsou:

- rekvalifikace,
- investiční pobídky,
- veřejně prospěšné práce,
- společensky účelná pracovní místa,
- překlenovací příspěvek,
- příspěvek v době částečné nezaměstnanosti,
- příspěvek na zapracování
- a příspěvek při přechodu na nový podnikatelský program.

Do aktivní politiky zaměstnanosti zároveň patří poradenství, které poskytují krajské pobočky Úřadu práce, aby zjistily potřebné informace o lidech, kterým pomáhají získat nové zaměstnání. Dále zde patří podpora zaměstnávání osob se zdravotním postižením a cílené programy k řešení zaměstnanosti.

V následující části nalezneme základní charakteristiku programů, které se orientují výhradně na znevýhodněné skupiny nezaměstnaných osob.

Rekvalifikace

Rekvalifikace představuje získání nové kvalifikace a prohloubení dosavadní kvalifikace. Cílem je přizpůsobit kvalifikaci pracovní síly aktuálním potřebám trhu práce. Jedná se o nejvýznamnější nástroj české aktivní politiky, který je považován za nejefektivnější nástroj. Osoba je zařazena do rekvalifikačního kurzu, pokud je na Úřadu práce evidována jako uchazeč o zaměstnání. Pro daný rekvalifikační kurz musí mít kvalifikační předpoklady, kterými mohou být např. patřičný stupeň vzdělání a manuální dovednosti. Uchazeč musí být pro absolvování kurzu zdravotně způsobilý a musí platit, že je rekvalifikace účelná. (Zákon o zaměstnanosti, 2018).

Právě rekvalifikace představuje pro osoby po odpykání trestu odnětí svobody šanci na nový život. Zástupci Vězeňské služby ČR, Probační a mediační služby a Úřad práce ČR uzavřeli spolupráci týkající se rekvalifikace vězňů a lidí vykonávajících alternativní tresty. Memorandum uzavřené mezi Vězeňskou službou ČR a Úřadem práce ČR by mělo zvýšit zaměstnanost osob se záznamem v trestním rejstříku. Lepší tok informací mezi složkami ministerstva a Úřadem práce by měl vést k tomu, že Vězeňská služba bude mít lepší přehled o profesích, které jsou na trhu práce zrovna potřeba. Vězni by se tak mohli cíleně připravovat na to, aby po propuštění vykonávali právě tato zaměstnání. Memorandum o rekvalifikaci vězňů má platit po dobu trvání Koncepce vězeňství do roku 2025. Memorandum uzavřené mezi Probační a mediační službou ČR a Úřadem práce ČR se soustředí na odsouzené s alternativním trestem. Důraz je tedy kladen na klienty na svobodě, pro které je nalezení zaměstnání důležitým faktorem, který by je měl odklonit od další kriminální kariéry. (Česká justice, 2018).

Veřejně prospěšné práce

Pro obtížně umístitelné uchazeče o zaměstnání jsou zřizována časově omezená pracovní místa. Mezi tuto skupinu lidí patří osoby s nízkou nebo žádnou kvalifikací, dlouhodobě nezaměstnaní, věkově starší, případně lidé bydlící v oblastech se špatnou dopravní obsluhou. Místa slouží k překlenutí doby, než budou schopni se uplatnit na běžném trhu práce. Nejčastěji se jedná o práce soustředěné na údržbu veřejných prostranství, budov a komunikací, případně činnosti ve prospěch obcí či státních institucí. Tyto pozice jsou vytvářeny nejdéle na 24 po sobě jdoucích kalendářních měsíců. Zaměstnavatel pracovní místo vytvoří na základě dohody s Úřadem práce, který může na toto místo zaměstnavateli poskytnout příspěvek. Nástroj slouží

k udržení pracovních návyků, motivaci k práci a získání finančních prostředků z pracovní činnosti.

Tento nástroj může být osobami po výkonu trestu odnětí svobody také hojně využíván, jelikož zaměstnavatelé často principiálně odmítají zaměstnat osobu se záznamem v rejstříku trestů. Pokud se uchazeči o zaměstnání nepodaří do 5 měsíců po evidenci na úřadu práce nalézt zaměstnání, může svého zprostředkovatele pořídat o zapojení do veřejně prospěšných prací. Jedná se o krátkodobé pracovní poměry, během nichž jsou tyto osoby schopny si zlepšit svůj vztah k práci a osvojit si pracovní morálku. Tímto získají lepší předpoklady k tomu, aby si v budoucnu tyto lidé našli trvalý pracovní poměr. (Zákon o zaměstnanosti, 2018).

Společensky účelná pracovní místa

Tyto pozice představují pracovní místa, která zaměstnavatel zřizuje na základě dohody s Úřadem práce a obsazuje je uchazeči, které není možné zaměstnat jiným způsobem. Společensky účelné pracovní místo je také místo zřízené uchazečem o zaměstnání za účelem výkonu samostatné výdělečné činnosti. Tyto pozice umožňují trvalejší zaměstnání uchazečů, které v současné době není možné uplatnit jiným způsobem.

Společensky účelná pracovní místa jsou vhodná pro obtížně umístitelné uchazeče, kteří mají dobrou pracovní morálku. Není pravidlem, že každý, kdo opustí výkon trestu, má špatnou pracovní morálku. V mnoha případech bývá největší překážkou záznam v rejstříku trestů, a proto se tento nástroj aktivní politiky zaměstnanost jeví jako vhodný nástroj. (Zákon o zaměstnanosti, 2018).

Chráněná pracovní místa a chráněný trh práce

Aktivní politika zahrnuje několik aktivit, které jsou zaměřeny na osoby se zdravotním postižením a pomáhají s jejich začleněním na pracovní trh. Jedná se o podporu vzniku chráněných pracovních míst, podporu vzniku chráněných dílen a podporu samostatného podnikání osob se zdravotním postižením. Chráněné pracovní místo je pracovní místo vymezené zaměstnavatelem pro osobu se zdravotním postižením na základě písemné dohody s Úřadem práce. Úřad práce poskytuje zaměstnavateli příspěvek na zřízení takového místa. Avšak chráněné pracovní místo musí být obsazeno po dobu 3 let. Úřad práce může uzavřít dohodu o zřízení chráněného pracovního místa i s osobou se zdravotním postižením, která se rozhodne vykonávat samostatnou výdělečnou činnost.

Chráněný trh práce je vytvořen zaměstnavateli, kteří zaměstnávají více než 50 % osob se zdravotním postižením z celkového počtu svých zaměstnanců a se kterými Úřad práce uzavřel písemnou dohodu o jejich uznání za zaměstnavatele na chráněném trhu práce. Dohoda o uznání zaměstnavatele se uzavírá na 3 roky. Pokud zaměstnavatel do 3 měsíců po uplynutí platnosti této dohody znovu požádá o uzavření dohody, je dohoda uzavřena na dobu neurčitou. Tento nástroj se může týkat vězňů s handicapem, ale většina z nich jej pravděpodobně využívat nebude. (Zákon o zaměstnanosti, 2018).

Příspěvek na zapracování

Tento příspěvek může poskytnout Úřad práce zaměstnavateli, pokud zaměstnavatel přijímá do pracovního poměru uchazeče, kterému Úřad práce věnuje zvýšenou péči. Příspěvek je poskytován na základě dohody mezi Úřadem práce a zaměstnavatelem. Příspěvek může být poskytován nejdéle po dobu 3 měsíců. Měsíční příspěvek na jednoho pracovníka pověřeného zapracováním nesmí překročit polovinu minimální mzdy. Tato kategorie se samozřejmě také může týkat osob po výkonu trestu odnětí svobody. (Zákon o zaměstnanosti, 2018).

4.4.2 Nástroje a instituce se vztahem k problematice vězeňství

Následující opatření a instituce nepatří konkrétně mezi opatření a nástroje uvedené v zákoně o zaměstnanosti, ale jsou hojně využívány při začleňování vězňů na trh práce.

Probační a mediační služba České republiky

Jak už samotný název napovídá, hlavním smyslem Probační a mediační služby ČR je zprostředkování společensky vhodného řešení konfliktů souvisejících s trestnou činností a zároveň zabezpečení výkonu alternativních trestů. Tato organizace svou odbornou činností přispívá k prevenci kriminality, minimalizaci rizik jejího opakování, řešení konfliktů vyplývajících z trestné činnosti a péče o oběti. Probační a mediační služba vytváří vhodné podmínky pro uložení takového druhu trestu, který není spojený s odnětím svobody. Mediacce zahrnuje mimosoudní řešení sporu mezi obětí a pachatelem za účasti mediátora. Tato třetí osoba poskytuje oběma stranám prostor k vyjádření svých pocitů vzniklých v souvislosti s trestným činem. Smyslem mediačního jednání je zmírnit následky trestného činu pro oběť a motivovat pachatele k převzetí odpovědnosti za vzniklé škody. Výsledek mediace může státní zástupce

nebo soudce zohlednit ve svém rozhodnutí a může podmíněně zastavit trestní stíhání nebo schválit další alternativní opatření. Probační dohled uloží soudce nebo státní zástupce v případě, že považuje za důležité daného pachatele po určitou dobu sledovat. Dohled by měl pachateli pomoci se změnou jeho chování a snížit tak riziko opakování trestné činnosti. Pachatel se v rámci dohledu musí s probačním úředníkem pravidelně vídat. (Probační a mediační služba ČR, 2018).

Probační a mediační službu ČR vymezuje především zákon č. 257/2000 Sb. o probační a mediační službě. Tímto zákonem vznikly organizační a personální předpoklady pro ukládání a výkon alternativních sankcí. V rámci této služby dochází k propojení sociální práce a práva. V čele Probační a mediační služby stojí ředitel, který je jmenován ministrem spravedlnosti. Plnění úkolů stanovených soudy, státními zastupitelstvy či orgány Policie ČR probíhá prostřednictvím středisek Probační a mediační služby, která působí v sídlech okresních soudů.

Probační a mediační služba usiluje o dosažení třech hlavních cílů. Prvním cílem je integrace pachatele. V tomto případě se klade důraz na začlenění pachatele do běžného života bez následného porušování zákonů. Základem úspěšné integrace by mělo být obnovení respektu pachatele k právním povinnostem ve společnosti a jeho plynulé uplatnění v pracovním životě. Druhým cílem je participace poškozeného, kdy se Probační a mediační služba snaží u poškozeného obnovit pocit bezpečí, integrity a víry ve spravedlnost. Třetím cílem je ochrana společnosti prostřednictvím vhodného vyřešení konfliktních a rizikových situací vzniklých při trestním řízení. Do tohoto cíle spadá také zajištění realizace uloženého alternativního trestu. Pro lepší upřesnění toho, kam by v následujících letech měla organizace soustředit svou odbornou činnost vznikl dokument Koncepce rozvoje probace a mediaci do roku 2025. V dokumentu jsou definovány základní cíle, které by prostřednictvím různých opatření, měly odradit pachatele od dalšího páchaní trestné činnosti, rozvinout systém práce s oběťmi trestných činů, zvýšit bezpečnost ve společnosti a zajistit podmínky pro efektivní fungování organizace. Dále by měl dokument doplňovat Koncepci vězeňství do roku 2025. Obě koncepce mají společný cíl snížit recidivu trestné činnosti a docílit úspěšnějšího začleňování pachatelů do společnosti. (Probační a mediační služba ČR, 2018).

Mezi hlavní činnosti, které tato služba vykonává patří:

- zajištění podkladů o obviněné osobě a jeho rodinném a sociálním zázemí,
- dohled nad chováním obviněného v případě, že rozhodnutí o vazbě bylo nahrazeno probačním dohledem,
- kontrola chování odsouzeného v průběhu zkušební doby, kdy byl podmíněně propuštěn z výkonu trestu odnětí svobody,

- pomoc při odstraňování následků trestného činu a
- prevence trestné činnosti. (Zákon o probační a mediační službě, 2018).

Velmi zajímavým projektem je vznik Probačního domu, který vytváří jakýsi mezistupeň mezi vězením a naprostou svobodou. Odsouzení, kteří jsou po výkonu trestu odnětí svobody a nemají se kam vrátit, mají zajištěné alespoň ubytování, stravu, oblečení a prostory nezbytné pro základní hygienu. Odsouzení, kteří v Probačním domě chtějí pobývat, musí dodržovat stanovená pravidla, mezi která patří povinnost podrobit se dechové zkoušce na přítomnost alkoholu a omamných látek, podílet se na finanční úhradě nákladů spojených s ubytováním, zákaz kouření, zákaz fyzického násilí a zákaz vlastnit či přechovávat zbraň. Účastníci projektu se podílejí na opravách zařízení, účastní se vzdělávacího programu a mají možnost náklady na ubytování a stravu v případě finanční tísně uhradit zpětně. V současné době je jediný Probační dům v České republice provozován v rámci občanského sdružení Nová šance v Ostravě. V rámci následujících let se počítá se vznikem až čtyř probačních domů. (Probační a mediační služba, 2016).

Pracovníci Probační a mediační služby provádí také kontrolu nad osobami v domácím vězení. Tento druh trestu je v trestném zákoníku od roku 2010, nicméně soudci jej využívají jen okrajově. Podmínkou uložení trestu domácího vězení je písemný slib pachatele, že se ve stanovené době bude zdržovat v obydlí na určené adrese a při kontrole poskytne veškerou spolupráci. Soud může vyměřit trest domácího vězení maximálně na dva roky. Během roku 2018 by mělo proběhnout testování elektronických monitorovacích náramků a na jaře roku 2019 by měl být tento systém zcela zprovozněn. Funkcí každého náramku pro domácí vězení bude kontrola povinnosti odsouzeného zdržovat se v prostorách obydlí a dále bude monitorovat, zda se odsouzený nevyskytuje v zakázaných zónách. Jestliže dojde k porušení pravidel, elektronický monitorovací systém varuje operátory v monitorovacím středisku Ministerstva spravedlnosti. Mezi výhody elektronických náramků patří možnost nechat odsouzeného si odpykat svůj trest v rámci domácího vězení, tím pádem nedochází k dalšímu přetěžování vězeňského systému a zároveň je zajištěna kontrola odsouzeného. Pachatel není vytržen ze svého domácího a rodinného prostředí a může docházet do zaměstnání. Působení těchto faktorů by jej mělo odvést od páchaní dalších trestných činů. Další výhodou je snížení nákladů na jednoho odsouzeného, který si svůj trest odpykává v domácím vězení. Náklady na jeden den činí 120 korun na den a z této částky si musí odsouzený hradit 50 korun sám. V porovnání s osobou, která si svůj trest odpykává ve vězení jsou tyto náklady na domácí vězení téměř desetkrát nižší. V době, kdy je většina věznic přeplněna je nutné hledat řešení problému ve vzniku nových kapacit, ale i v alternativních trestech. (Probační a mediační služba, 2018).

Probační a mediační služba se podílí na mnoha projektech na podporu zaměstnanosti pachatelů trestných činů. Jedním z projektů je Křehká šance II. Projekt je zacílený na rozvoj a rozšíření praxe Komise pro podmíněné propuštění. Institut podmíněného propuštění slouží jako nástroj pro včasné a účinné sociální začlenění pachatelů trestných činů do běžného života. Projekt by měl rozvíjet spolupráci mezi regionem a věznicí zaměřenou na přípravu pachatele na jeho propuštění. V rámci projektu by mělo proběhnout komplexní a objektivní posouzení odsouzených, kteří se připravují na podmíněné propuštění, prostřednictvím Komise pro podmíněné propuštění. Dále by měl být vytvořen nový program zacházení s odsouzenými ve věznicích. Projekt by měl odsouzené lépe připravit na civilní život a pomoci jim se začleněním na pracovní trh a zároveň chránit společnost před další kriminalitou. (Probační a mediační služba, 2016).

Otevřená věznice

Na podzim roku 2017 byl ve věznici v Jiřicích zahájen provoz takzvané otevřené věznice. Současná kapacita je prozatím 32 vězňů, kterým se věnuje 14 zaměstnanců. V celém areálu není ozbrojená ostraha, avšak na areál dohlíží po celou dobu vychovatelé a psychologové. Cílem projektu je snížit recidivu propuštěných a připravit vězněné osoby na co nejplynulejší přechod do civilního života. Denní režim se v tomto typu zařízení příliš neliší od klasických věznic, rozdíl je pouze v tom, že vězni dělají vše na vlastní zodpovědnost. Kromě klasické osmihodinové pracovní doby se jiřičtí vězni musí starat o zvířata v chovatelském koutku, kde jsou umístěni například králíci, včely, slepice, ovce a klokani. Jediným kritériem, které musí vězeň pro přeložení do otevřené věznice splňovat, je jeho zařazení ve věznici s ostrahou v nízkém režimu zabezpečení. Ideální dobou pro přestěhování do otevřené věznice by mělo být asi rok a půl před ukončením výkonu trestu. Odsouzení jsou ubytováni ve čtyřech nově postavených domcích, které se nachází v areálu obehnaném betonovou zdí a hlídacími kamerami. Kromě domků pro odsouzené se v areálu nachází administrativní budova pro personál. Na budování a výrobě většiny nábytku se podíleli sami odsouzení. V každém domku se nachází čtyři dvoulůžkové pokoje s vlastním sociálním zařízením, společenská místnost a kuchyňský kout.

Celý projekt je inspirovaný systémem v Norsku a Německu, kde se míra recidivy pohybuje pouze kolem 25 %, oproti míře recidivy 70 % v České republice. Systém otevřených věznic se zrodil ve Finsku a v zahraničí se využívá více než 70 let. Otevřené věznice fungují

například také v Rumunsku. Po vyhodnocení pilotního projektu by se měly kapacity věznice rozšířit na 100 odsouzených. (Vězeňská služba České republiky, 2017).

Sociálně odpovědné veřejné zadávání

Na problematiku osob ve výkonu trestu a po výkonu trestu odnětí svobody je zaměřena metodika pro prevenci trestní recidivy formou podpory zaměstnávání a profesního rozvoje osob se záznamem v rejstříku trestů a osob ve výkonu trestu odnětí svobody v rámci veřejných zakázek. Moderním trendem, který je podporován Evropskou unií, je společensky odpovědné zadávání veřejných zakázek. V některých zemích, jako je například Spojené království nebo Nizozemsko, jsou principy společensky odpovědného veřejného zadávání zcela běžné, a proto je vhodné se u těchto zemí inspirovat. Veřejní zadavatelé jsou významnými zákazníky, kteří mají velký potenciál ovlivnit trh s ohledem na širší společenské cíle v rámci udržitelného rozvoje. Principem tohoto zadávání je zohlednit více hledisek najednou. Kromě využití hlediska nejnižší ceny, je možné se zaměřit i na další společenský problém. Může se jednat o zlepšení zaměstnávání znevýhodněných osob na trhu práce, zvýšení pracovní kvalifikace, dodržování pracovních podmínek, či zlepšení kvality životního prostředí. Zadání veřejné zakázky tak může přinést i další společenské klady. Odpovědně zadávané veřejné zakázky tak mohou kromě uspokojení potřeb zadavatele vést k naplnění i jiných cílů, které budou mít společensky pozitivní efekt.

Příkladem může být požadavek zadavatele na zaměstnávání osob s trestní minulostí, které patří mezi osoby znevýhodněné na trhu práce. Osoby s kriminální minulostí mají stejné životní potřeby jako ostatní lidé a na uspokojení těchto potřeb jsou nutné finanční prostředky, které získají prací. Jelikož jednoho dne po uplynutí trestu odnětí svobody tyto lidé vězení opustí, je třeba této problematice věnovat zvýšenou pozornost. Ročně opustí vězení více než 10 000 osob. Na trhu práce se osoby se záznamem v rejstříku trestů stávají znevýhodněnými a může u nich hrozit návrat k trestné činnosti. Toto sociální vyloučení vede k tomu, že uložený trest se mívá s účinkem a vede pouze k dalšímu rozvoji kriminální kariéry. Jedním z cílů trestu je, aby na odsouzeného působil tak, aby pochopil, že jeho dřívější chování nebylo správné a aby své chování do budoucna napravil.

Záznam v rejstříku trestů je na trhu práce překážkou i v případě, že spáchaný zločin se zcela odlišuje od pracovní pozice, o kterou se jedinec uchází. Pokud osoba s trestní minulostí nenalezne práci kvůli záznamu v evidenci rejstříku trestů, potřebuje pomoc od druhých. Jestliže by se jí patřičné pomoci nedostalo, hrozí jí zadlužování a opětovný návrat k trestné činnosti.

Tento člověk by se mohl ocitnout znovu ve věznici a stát by tak musel vynaložit na jeho pobyt další finance. Nalezení zaměstnání není jedinou podmínkou pro úspěšnou reintegraci. Důležitá je také kvalitní sociální péče, poradenství a pomoc sociálních kurátorů. Veřejné zakázky tak přispějí k nápravě trestané osoby a úspoře veřejných prostředků, které by mohly vzniknout opakovanou kriminální činností.

Pokud se zadavatel rozhodne, že chce pomoci se zaměstnáváním osob s trestní minulostí, musí nejprve zjistit, jestli plnění veřejné zakázky umožňuje zaměstnání osoby s kriminální minulostí. Nejvhodnější pracovní pozice pro tyto osoby bývají práce ve stavebnictví, lesnictví či údržbě veřejných prostranství.

Veřejné zakázky mohou pomoci i osobám ve výkonu trestu odnětí svobody. Výhodou pro zaměstnání těchto osob jsou nižší náklady pro zaměstnavatele, motivace pracovat a možnost zařadit tyto lidi na pozice, o které standardní pracovníci nejeví zájem. Obvyklými činnostmi jsou kovovýroba, výroba nábytku, třídění odpadů, balení výrobků, uklízení sněhu a další dělnické profese.

Zadavatelé proto mohou spolupracovat s Úřadem práce, se sociálními kurátory, s Vězeňskou službou či Probační a mediační službou. Úřad práce vede evidence uchazečů o zaměstnání, kterým poskytuje potřebné informace, podporu v nezaměstnanosti a rekvalifikace. Zaměstnavatelům může poskytovat podporu v rámci aktivní politiky zaměstnanosti. Sociální kurátor pomáhá osobám, kterým hrozí sociální vyloučení, s jejich začleněním do běžného života. Vězeňská služba ČR zaměstnává vězně ve vlastním provozu a ve Střediscích hospodářské činnosti. Dále má přehled o volných pracovních kapacitách vězňů a jejím úkolem je pomáhat odsouzeným, jejichž pobyt ve věznici se blíží ke konci, s vytvořením podmínek pro soběstačný život. Probační a mediační služba ČR provádí dohled nad vykonáváním alternativních trestů. Spolupracuje s osobami podmíněčně propuštěnými a podmíněčně odsouzenými k trestu odnětí svobody. Záměrem je naučit zaměstnavatele, aby nepřehlíželi vhodné potenciální uchazeče jen proto, že mají záznam v rejstříku trestů. Jestliže zaměstnavatel nalezne osobu po výkonu trestu odnětí svobody, která je odhodlána změnit svůj život a začít znovu, může tak získat velmi loajálního zaměstnance, který bude motivován k odvedení co nejlepšího pracovního výkonu. Vytvoření pracovních míst pro osoby s kriminální minulostí by vedlo ke snížení míry recidivy. Tito lidé pak budou schopni splácet případné náhrady škody, které způsobili trestnou činností někomu jinému. (Vězeňská služba České republiky, 2017).

Přístup zaměstnavatelů k osobám po výkonu trestu odnětí svobody

Propuštěné osoby jsou na trhu práce specificky ohroženou společenskou skupinou. Jedním z důležitých faktorů je také to, zda a nakolik se mohou do společnosti zařadit a zda budou společností přijati. Negativní hodnocení propuštěných osob kvůli jejich minulosti se často přesouvá i do jejich přítomnosti a budoucnosti. Společnost se tedy bojí, že osoba s trestní minulostí bude společenské a právní normy překračovat i nadále.

V současné době je situace na trhu práce pro propuštěné osoby poměrně příznivá, jelikož ze strany zaměstnavatelů je silná poptávka po pracovní síle a zároveň je na trhu práce velký počet volných pracovních míst. Možnosti jejich zaměstnání ovšem závisí i na dalších faktorech jako jsou individuální charakteristika uchazečů a zda uchazeči z řad cílové skupiny mohou zaměstnavateli nabídnout to, co zrovna poptává. Pro každého zaměstnavatele je důležité to, zda dosavadní pracovní zkušenosti, vzdělání, osobní kompetence a vlastnosti uchazeče odpovídají požadavkům, které jsou na příslušnou pozici požadovány. Konkrétní preference zaměstnavatelů se však v mnohém liší, a proto jsou propuštěné osoby různými zaměstnavateli vnímány odlišně. Propuštěné osoby i přesto mohou představovat potenciálně atraktivní zaměstnance, protože tyto lidé mohou stát o pozice, o které je malý zájem ze strany jiných kandidátů. Může se jednat o pozice, na které zaměstnavatelé nepožadují specialisty, neočekávají vysokou kvalifikaci, popřípadě u nich vyžadují manuální činnost. V současné době již zaměstnavatelé postrádají pracovníky i na specializovaná místa. Část propuštěných přitom kvalifikační požadavky splňuje, jelikož danou kvalifikaci mohli získat ještě před pobytem ve vězení, během výkonu trestu při výkonu zaměstnání nebo v rekvalifikačních kurzech pořádaných ve vězení. Pracovní pozice, na které nejsou požadováni specialisté, postačuje na ně nižší kvalifikace a je vyžadovaná manuální práce, jsou mnohdy špatně finančně ohodnoceny. Z tohoto důvodu o tyto pozice běžná populace nejeví zájem, zatímco pro osoby po výkonu trestu představují jednu z mála možností, jak získat práci.

Zpočátku možnost zaměstnání propuštěných osob závisí na tom, zda jsou zaměstnavatelé ochotni zaměstnat uchazeče, kteří patří mezi propuštěné osoby. Až poté, co zaměstnavatelé překonají určité stereotypní představy se zajímají o to, zda tyto uchazeči splňují kvalifikační předpoklady na danou pozici. Negativní stereotypní představy v zaměstnavatelích vyvolávají pocit, že musí být vůči propuštěným osobám velmi obezřetní, protože mají obavy z toho, že propuštěná osoba bude po přijetí do zaměstnání pokračovat v páchání trestné činnosti. Propuštěná osoba je tak zbytečně připravena o šanci k návratu do běžného života a zaměstnavatel přijde o pracovníka, kterého by jinak jen velmi obtížně sháněl.

Zkušenosti se zaměstnáváním propuštěných osoby byly u zaměstnavatelů různorodé. Někteří si pochvalovali vůli, houževnatost a snahu zaměstnání vykonávat a udržet si jej, zatímco jiní zaměstnavatelé se setkali s nedostatkem těchto vlastností a zaměstnanci se na pozicích, na nichž zaměstnávali propuštěné osoby poměrně rychle střídali. Pozitivním jevem je, že zaměstnavatelé v rámci současného vývoje na trhu práce při hledání nových zaměstnanců čím dál tím více opouštějí stereotypní názory na tuto skupinu osob a přestávají lpět na požadavku čistého trestního rejstříku. (Bareš, Mertl, 2016).

Uplatnění osob ve výkonu trestu a po výkonu trestu odnětí svobody v Moravskoslezském kraji

Následující část vychází z šetření, které bylo zaměřeno na uplatnění osob ve výkonu a po výkonu trestu odnětí svobody na trhu práce v Moravskoslezském kraji. Využita byla data poskytnutá úřadem práce z interní databáze, ve které jsou evidovaní uchazeči o zaměstnání, kteří se po výkonu trestu odnětí svobody na úřadu práce registrovali. Jedná se o uchazeče, kteří byli v databázi od 1.1.2014 do 30.11. 2015.

Vzorek se skládal z 1 217 uchazečů. Průměrný věk uchazeče o zaměstnání po výkonu trestu odnětí svobody byl 35,8 let u muže a 35,03 let u ženy. V případě porovnání uchazečů podle nejvyššího dosaženého vzdělání bylo zjištěno, že u obou pohlaví převládá zvláštní, základní a nedokončené základní vzdělání. Druhou nejpočetnější kategorií jsou uchazeči se středním vzděláním bez maturity. Uchazeči o zaměstnání uváděli jako jejich požadované zaměstnání na trhu práce pracovní pozice, které odpovídají jejich dosaženému vzdělání. Muži uváděli jako požadované zaměstnání následující profese: dělníci v oblasti výstavby budov, manipulační dělníci ve výrobě, pomocní a nekvalifikovaní pracovníci, pomocní montážní dělníci, pomocní skladníci a zedníci. U žen byly požadované profese následující: číšnice a servírky, manipulační dělníci ve výrobě, pomocní a nekvalifikovaní pracovníci, uklízeči a pomocníci a prodavači v prodejnách. Jestliže se zaměříme na délku evidence na úřadu práce, tak jsou obě pohlaví nejpočetněji zastoupena ve skupině v rozmezí od 181 do 360 dnů. Druhou nejpočetněji zastoupenou kategorií jsou uchazeči s délkou evidence od 361 dnů a více. Dlouhodobá nezaměstnanost, která je definována jako nezaměstnanost trvající déle než 180 dnů, se týká celkem 477 osob evidovaných v databázi úřadu práce ve sledovaném časovém horizontu. (Kurník, 2016).

Následující informace byly získány na základě dotazníkového šetření, které probíhalo ve věznici Opava. Dotazník byl distribuován mezi odsouzené prostřednictvím Vězeňské služby

a vyhodnoceno bylo celkem 66 dotazníků od odsouzených s trvalým bydlištěm na území Moravskoslezského kraje. Z celkového počtu dotazovaných bylo 46 žen a 20 mužů. Převaha žen je dána tím, že ženy tvoří v opavské věznici větší část odsouzených, jelikož se jedná o jednu ze dvou ženských věznic na území České republiky. Průměrný věk ženy byl 36,43 let a 38,7 let u muže. Mezi nejčastější motiv, který vedl ke spáchání trestného činu byl u obou pohlaví finanční motiv. Z 20 mužů uvedlo finanční motiv 9 respondentů a z 46 žen uvedlo jako finanční motiv 28 žen. Jednou z otázek v dotazníku byl postoj odsouzených k uplatnění se na trhu práce. Cílem otázky bylo zjistit, jaké bariéry na trhu práce respondenti pocítovali před výkonem trestu odnětí svobody a jaký jejich hlavní motiv k práci během výkonu trestu odnětí svobody. Zajímavé bylo zjištění, že žádné bariéry k získání práce před výkonem trestu odnětí svobody nepocítovala polovina mužů a více než polovina žen. U žen a mužů, kteří nějaké bariéry pocítovali, se jednalo o bariéry v oblasti vzdělání a pracovních zkušeností. Jako motiv k práci ve výkonu trestu odnětí svobody byl uváděn finanční motiv a možnost využití času. (Kurník, 2016).

Druhé dotazníkové šetření bylo zaměřeno na osoby po výkonu trestu odnětí svobody. Distribuce dotazníku probíhala prostřednictvím institucí, které přichází do bezprostředního styku s osobami propuštěnými z vězení, jednalo se tedy o Úřad práce ČR a Probační a mediační službu ČR. Celkem se během daného období podařilo získat 105 dotazníků vhodných k následnému vyhodnocení. Převážnou většinu dotazníků vyplnili muži, a proto se s respondenty pracovalo jako s jednotným celkem. Průměrný věk respondentů byl 37,5 let. Z celkového počtu respondentů bylo 39 osob prvotrestaných a 66 osob bylo ve výkonu trestu více než jednou. U dotazovaných převládá základní vzdělání a následně střední vzdělání bez maturity. Obdobně jako u předchozího šetření byl nejčastějším motivem ke spáchání trestného činu finanční motiv. Finanční motiv uvedlo celkem 66 dotazovaných. Z dotazníku také vyplývá, že 74,29 % osob vnímá výkon trestu odnětí svobody jako negativní aspekt pro uplatnění se na trhu práce. Jako bariéry pro nalezení zaměstnání respondenti označili jejich vzdělání, záznam v rejstříku trestů a bydlení. (Kurník, 2016).

4.4.3 Další organizace na podporu zaměstnanosti

Mezi další subjekty, které se podílí na odbourávání předsudků či bariér spojených s lidmi po výkonu trestu odnětí svobody patří nevládní organizace. Tyto organizace osobám s trestní minulostí pomáhají s nalezením práce či ubytování a jsou jim oporou v čase po opuštění věznice.

Rubikon Centrum

Lidé, kteří chtějí překonat svou trestní minulost, se mohou obrátit na nestátní neziskovou organizaci Rubikon Centrum. Tato organizace se od roku 1994 snaží podporovat osoby po výkonu trestu v získání a udržení práce, v řešení dluhů a v odpovědnosti vůči sobě, rodině i okolí. Rubikon Centrum patří mezi organizace, které napomáhají s integrací lidí s trestní minulostí, zabývá se jejich přípravou na vstup na trh práce, postupným zaměstnáváním a vytváří tréninková pracovní místa. Dále pomáhá svým klientům zlepšit jejich finanční gramotnost a funguje také jako zprostředkovatel zaměstnání. Přínosem této organizace jsou také informace týkající se zahraničních zkušeností s využíváním alternativních trestů, probace a mediace.

Rubikon Centrum má akreditovány dva probační programy, které mohou být soudem uloženy. Prvním je Probační program Rubikon, který je určen pro dospělé pachatele, kteří žádají o podmíněčné propuštění z vězení. V případě, že jsou pachatelé podmíněčně propuštěni, je s nimi minimálně na půl roku navázána spolupráce zaměřena na řešení problémů, které by mohly ohrozit jejich návrat do běžného života. Spolupráce je zaměřena na problémy spojené s hledáním zaměstnání a bydlení, s řešením zadluženosti a obnovení sociálních vztahů. Druhý program se nazývá Probační program PUNKT rodina. Zkratka PUNKT představuje slogan „Průšvihy už nedělám, kámo. Tečka.“ Tento program je určen pro mladistvé pachatele s vysokým rizikem recidivy. Účastníci programu se scházejí s lektorem na skupinových a individuálních schůzkách, kde mají možnost se zamyslet nad tím, jaký měl jejich trestný čin dopad na okolí, a co vedlo k jeho spáchání. Realizace tohoto programu je však v současné době pozastavena.

V roce 2015 byla založena sociální firma Rubikon Centrum Servis s. r. o. Firma byla založena hlavně z toho důvodu, aby tato organizace mohla zaměstnávat jejich klienty se záznamem v rejstříku trestů na tréninkových místech a připravovat je tak ke vstupu na běžný trh práce. Rubikon Centrum Servis se zabývá třemi hlavními činnostmi. První oblastí jsou úklidové služby. Od roku 2015 navázali spolupráci s městskou radnicí v Úvalech. Zaměstnaní klienti provádějí úklid a údržbu veřejných prostor a prostranství. Druhou oblast tvoří vznik šicí dílny. V roce 2016 vznikla tato šicí dílna ve Věznici Vinařice a stala se kvalitním subdodavatelem automobilového průmyslu. V dílně pracuje 40 zaměstnanců z řad odsouzených, pro které je vytvořen komplexní program přípravy na propuštění. Klíčovým prvkem je transfer pracovních dovedností, protože zaměstnanci dílny mají po propuštění možnost pracovat ve stejném oboru. Nástup do zaměstnání je pár dnů po propuštění a mají zajištěné bydlení. Díky odborným zkušenostem, které získali během pobytu ve vězení jsou

schopni se rychle zaučit a pociťují úspěch, který je základem pro jejich začlenění do běžného společenského života. Třetí provozovanou činností je mytí povrchů a odstraňování graffiti. Tato oblast je mezi činnostmi Rubikon Centrum Servis zařazena od jara 2017. Mezi města, která o tuto službu projevila zájem jsou Úvaly a Beroun.

Pracovní agentura Rubikon, která vznikla v roce 2012, nabízí také pomoc zaměstnavatelům, kteří shánějí pracovitě a spolehlivě zaměstnance. Pracovní agentura Rubikon je schopna zaměstnavatelům poskytnout podrobnější informace o svých klientech, než by bylo možné nalézt v jejich životopise. Agentura doporučuje pouze ty klienty, o kterých je přesvědčena, že o práci stojí a budou ji vykonávat kvalitně. V současné době spolupracuje s téměř 200 zaměstnavateli a od doby, kdy vznikla umístila více než 700 kandidátů. Velkým úspěchem je, že po zkušební době v zaměstnání setrvá 80 % kandidátů. (Rubikon Centrum, 2018).

V současné době je spuštěno mnoho projektů, které se na problematiku osob ve výkonu trestu nebo po výkonu trestu odnětí svobody zaměřují. Prvním z nich je například projekt „Dejme šanci ženám se záznamem“. Hlavním cílem je zlepšit postavení žen se záznamem v rejstříku trestů na trhu práce a zprostředkovat jim zaměstnání. Dalším cílem je odstranit z povědomí zaměstnavatelů předsudky o této skupině lidí. V rámci projektu jsou nabízeny motivační kurzy, profesní poradenství, vzdělávací kurzy, rozvoj finančních kompetencí a pohovory nanečisto. (Rubikon Centrum, 2016).

Další probíhající projekt se jmenuje „Z basy do práce“. Cílem projektu je zpřístupnit možnost dlouhodobého zaměstnání minimálně 130 osobám z cílové skupiny osob ve výkonu trestu odnětí svobody i po propuštění a 50 z nich během projektu zaměstnat. Skupina osob po výkonu trestu odnětí svobody má ztíženou sociální integraci a tím se zvyšuje její riziko recidivy. Projekt zahrnuje aktivity, které budou probíhat ve vězení i na svobodě. Mezi hlavní aktivity patří motivační kurzy, poradenství k identifikaci pracovního uplatnění, rozvoj kvalifikace, rozvoj pracovních návyků, zprostředkování zaměstnání a podpora v adaptaci. (Rubikon Centrum, 2017).

V červnu 2017 bylo v Praze otevřeno Komunitní centrum a zahrada Kotlaska. Jedná se o přízemní budovu se společenskou místností, kuchyní a velkou zahradou. V prostorách centra se návštěvníci mohou věnovat volnočasovým aktivitám jako je jóga, besedy, zahradnické workshopy a pěstování ovoce, zeleniny nebo květin. Dalším velmi významným účelem centra je podpora osob s trestní minulostí formou pracovního tréninku při údržbě zahrady a provozu centra. (Rubikon Centrum, 2018).

Nová šance

Další organizací, která se soustředí na integraci a resocializaci osob po výkonu trestu se nazývá Nová šance. Jedná se o dobrovolnou, nevládní, nepolitickou a neziskovou organizaci, která působí především v regionu Severní Moravy a Slezska. Nová šance se soustředí na začlenění mužů po výkonu trestu do společnosti a na to, aby si osvojili určitá pravidla nutná k běžnému životu. Organizace sídlí v areálu bývalých kasáren v Ostravě – Koblově a během roku 2014 proběhla transformace z občanského sdružení na zapsaný spolek.

Hlavním posláním azylového domu Nová šance je vytvořit pro lidi, kteří se nachází v nepříznivé životní situaci zázemí, ve kterém by mohli své problémy lépe vyřešit. Azylový dům Nová šance usiluje o to, aby se tito muži necítili vyloučení ze společnosti a našli své uplatnění na trhu práce i v osobním životě. Klientům je poskytnuta materiální pomoc a sociální poradenství, které by je mělo vést k samostatnosti, snadnějšímu začlenění do společnosti a pozdější nezávislosti na sociálních službách. Cílovou skupinou Azylového domu Nová šance jsou hlavně muži propuštěni z výkonu trestu a v případě volných kapacit muži bez domova. Kapacita Azylového domu je dvacet ubytovacích míst a cena za jednu noc činí 130 Kč. Přechodné ubytování, které je klientům poskytnuto i v případě, že aktuálně nemají finanční prostředky, mohou využít na pobyt dlouhý jeden rok. (Nová šance, 2018).

V listopadu 2016 byl organizaci Nová šance schválen projekt s názvem „Nová šance pro integraci osob po návratu z výkonu trestu. Projekt se zaměřuje na podporu integrace osob hlavně z cílové skupiny po výkonu trestu a pomáhá s jejich integrací do společnosti, s řešením jejich dluhů, se zvýšením šancí na jejich uplatnění na trhu práce a se snížením rizika recidivy. Projekt je tvořen několika skupinami aktivit jako jsou vzdělávací semináře s praxí, intervenční aktivity, pracovní aktivizace a posun absolventů aktivit směrem na trh práce. Ve vzdělávacích seminářích se účastníci naučí, jak hospodařit s penězi, samostatně bydlet, financovat životní potřeby, řešit dluhy, hledat a získat zaměstnání, sestavit životopis a jak správně komunikovat. Intervenční aktivity se zaměřují na rozvoj měkkých dovedností a pracovního poradenství. Aktivity spojené s pracovní aktivizací jsou zaměřeny na obnovu pracovních návyků formou pravidelných denních pracovních činností a na získání řemeslných dovedností v oblastech truhlářství, řezbářství, zámečnictví a práce s keramikou. (Nová šance, 2017).

Yellow Ribbon Run

Projekt Yellow Ribbon Run se v České republice konal poprvé v roce 2016 v rámci Volkswagen Maratonu Praha. Cílem tohoto projektu je poukázat na problém obtížné zaměstnatelnosti osob po výkonu trestu odnětí svobody. Posláním tohoto závodu je si na trati uvědomit, jak obtížnou cestu před sebou mají ti, kteří jsou z vězení propuštěni. Každá uběhnutá zatáčka by měla představovat strasti, kterým musí propuštěné osoby v jejich životě čelit. Stejně jako běžci bojují s fyzickou námahou, bojují propuštění z vězení se stigmatizací.

Tento projekt vznikl v Singapuru, kde během dvanácti uplynulých ročníků vzniklo přes 2 000 pracovních míst pro bývalé vězně a lidé opravdu mění názor na propuštěné vězně. Do České republiky tento projekt přinesla ředitelka věznice ve Světlé nad Sázavou, Gabriela Slováková. V roce 2016 byly do projektu zapojeny pouze tři věznice, v roce 2017 se zapojilo již dvacet věznic. Hlavními organizace, pod jejichž záštitou tato akce probíhá jsou Rubikon centrum, Vězeňská služba ČR, Probační a mediační služba ČR a RunCzech.

V roce 2017 se do běhu zapojilo více než 400 běžců a 34 organizací. Závod běželo 19 vězňů a 17 bývalých vězňů a všech těchto 17 propuštěných vězňů má práci. V rámci tohoto projektu bylo vytvořeno 290 pracovních míst pro vězně a 93 pracovních míst pro propuštěné vězně. Projekt by měl propuštěným vězňům pomoci uzavřít jejich kriminální minulost a přispět k ochraně společnosti tím, že nabídne lidem po propuštění z vězení a jejich rodinám druhou šanci na slušný život. Do závodu je možné se registrovat jako jednotlivec či jako firma. Část ze startovného je věnována na podporu propuštěných vězňů.

Žlutá stužka, která zdobí trička běžců, představuje symbol pro návrat bývalých vězňů do společnosti. Jedná se o symbol naděje, který vychází z písně „Tie a yellow ribbon round the old oak tree“ od Tonyho Orlanda. Text písně vypráví o muži, který se navrácí z vězení a neví, zda bude doma přivítán. Rozhodne se své lásce napsat dopis, ve kterém ji prosí, jestli může na strom přivázat žlutou stužku, pokud jej chce zpátky do svého života. Při návratu domů najde na stromě stužek rovnou sto.

Celá akce vyžaduje velké požadavky na zabezpečení, ale jestliže chceme utéct předsudkům, tak je lepší vězně propustit připravené. (Yellow Ribbon Run, 2018).

5 Návrhy a doporučení

Vážený problém v českých věznicích představuje jejich přeplněnost. V případě, že jsou vězeňské areály přeplněny, není možné dodržet optimální ubytovací podmínky a vězňům není možné poskytnout kvalitní individuální péči. Práce s vězni je kvůli jejich vysokému počtu značně ztížená. Jedná se o dlouhodobý problém, který v posledních letech pomohla vyřešit pouze prezidentská amnestie z roku 2013. Velká část vězňů si ale znovunabyté svobody dlouho neužila a během následujících let se za mříže znovu vrátila. Proto není prezidentská amnestie tím nejlepším řešením. Z krátkodobého hlediska lze řešit přeplněnost věznic zprovozňováním nových areálů či přestavbou stávajících objektů. Výstavba nových věznic by umožnila i postavení prostorů a hal přímo v areálu věznice, kde by mohla vzniknout další pracovní místa pro vězně, kteří nemají povoleno pracovat mimo vězeňský areál. Problém přeplněných věznic je umocněn nízkým počtem vychovatelů, sociálních pracovníků nebo psychologů, kteří by se mohli vězňům věnovat. Nedostatek je také příslušníků Vězeňské služby ČR. Jestliže by se zvýšil počet pracovníků Vězeňské služby ČR, kteří nad vězni zajišťují pracovní dohled, mohlo by ve věznicích a mimo areál věznic pracovat více vězňů. Možným řešením, jak nalákat do tohoto odvětví nové pracovníky, by mohlo být například zvýšení náborových příspěvků. Toto řešení však předpokládá navýšení rozpočtu na chod věznic, což je vždy běh na dlouhou trať.

Mezi předpoklady pro zásadní navýšení počtu zaměstnaných odsouzených osob můžeme zařadit efektivnější využívání prostor pro zaměstnávání přímo ve věznicích. Jednalo by se například o využívání vícesměnných provozů. Dále by se jednalo o rekonstrukce stávajících a nevyužitých stavebních prostor pro účely zaměstnávání a vybudování nových výrobních hal, což by umožnilo větší zaměstnanost uvnitř věznic a zároveň by se minimalizovalo bezpečnostní riziko. Stavba a rekonstrukce hal však závisí na finančních prostředcích, které jsou nutné k realizaci. Řešení by přineslo také vybudování střežených pracovišť přímo v prostorách potenciálních zaměstnavatelů. V tomto případě by však bylo nutné zajistit dostatečný počet strážných určených pro tato pracoviště.

Současnou situaci by částečně mohlo zlepšit čtenější využívání alternativních trestů, konkrétněji větší počet peněžitých trestů a zavedení elektronických náramků pro osoby odsouzené za méně závažné trestné činy, kteří by si svůj trest odpykali v domácím vězení. Tito lidé by zůstali na svobodě a náramky by hlídaly každý jejich krok. U trestanců, kteří si odpykávají trest za vážnější zločin, však tato varianta nepřichází v úvahu.

Pozitivní změnu týkající se přístupu k vězňům by měla přinést Koncepce vězeňství do roku 2025. Díky propracovanějšímu systému zaměřenému na zlepšení vzdělání a uplatnění vězňů by se měla snížit jejich recidiva. Věznice by měly nabídku kvalifikací a rekvalifikací přizpůsobit podle toho, jaké profese jsou na trhu práce zrovna žádané. Kromě vzdělávání by ke zvýšení zaměstnanosti vězňů přispělo, kdyby měly osoby ve výkonu trestu odnětí svobody větší možnost pracovat, a to i mimo věznici. Český vězeňský systém by měl umožnit pracovat více vězňům v provozovnách soukromých podniků, protože věznice musí za současného stavu odmítat mnoho nabídek od firem, jelikož nemají dostatek vězňů, kteří by mohli pracovat za zdmi věznic.

Mnohdy dochází však také k opačnému jevu – a to, že nepracují vězni, kteří by teoreticky pracovat mohli i ve výkonu trestu. Zde je nutné zamyslet se nad motivací vězňů k zapojení se do pracovního procesu již během výkonu trestu. Jestliže se podíváme například na věznici Heřmanice, ve které byl k 3. 4. 2018 celkový počet vězněných osob 866, potenciál v zaměstnávání byl 575 a z tohoto počtu bylo zaměstnáno 356 vězňů, vidíme, že je k dispozici 219 vězňů, kteří by pracovat mohli, ale nepracují. Je tedy nutné se snažit tuto část nepracujících vězňů určitým způsobem namotivovat. Jako vhodná forma motivace by například mohla fungovat šance na častější návštěvy a vycházky.

Půjdeme-li ještě více do hloubky, zaměstnanost této skupiny osoby by mohlo zlepšit přísnější nastavení systému vyplácení sociálních dávek. Je nutné, aby příjem z placené práce byl výhodnější než příjem ze sociálních dávek. Mnoho lidí z této skupiny osob vidí příjem ze sociálních dávek jako naprosto standardní příjem a nemají tendenci si hledat zaměstnání, protože peníze získané ze sociálních dávek jim k životu stačí. Nutná je také lepší koordinace politiky zaměstnanosti a sociální politiky. Sociální politika by měla lidem po výkonu trestu odnětí svobody pomoci s nalezením vhodného ubytování, které jim umožní návrat do běžného života. Většinou jsou tito lidé odkázáni pouze na ubytování v rámci ubytoven, které se nejeví jako vhodné pro jejich začlenění. Politika zaměstnanosti by se kromě vytváření pracovních míst měla soustředit na zvyšování jejich dovedností a znalostí. Vhodné by bylo vytvořit podrobnější statistiky týkající se například vazbou mezi druhem trestného činu a zaměstnatelností vězně, aby bylo možné se na některou skupinu odsouzených zaměřit více.

6 Závěr

Opětovné začlenění osob s trestní minulostí do společnosti vede ke snížení míry recidivy propuštěných osob a je proto důležité, aby existovaly nástroje, které se na reintegraci těchto osob budou zaměřovat. Právě uplatnění osob na trhu práce je pro opětovné začlenění propuštěných osob do společnosti nezbytnou podmínkou, jelikož mnoho propuštěných osob opustí věznice s vysokou zadlužeností a bez práce nemají možnost jejich dluhy splácet. V situaci, kdy mají zaměstnavatelé potíže se získáním a udržením kvalifikovaných i nekvalifikovaných pracovníků, začíná řada zaměstnavatelů uvažovat o zaměstnání osob propuštěných z výkonu trestu odnětí svobody.

Cílem diplomové práce bylo identifikovat faktory, které mají vliv na zaměstnávání osob ve výkonu a po výkonu trestu odnětí svobody a nalézt nástroje, které přispívají ke zvýšení zaměstnatelnosti a zaměstnanosti této skupiny osob.

Mezi faktory, které mají vliv na zaměstnání osob ve výkonu trestu odnětí svobody patří nedostatečná nabídka pracovních pozic pro osoby, které jsou v jednotlivých věznicích, nesoulad kvalifikační struktury osob ve výkonu trestu odnětí svobody s nabízenými pozicemi, nedostatečný počet strážných, kteří by měli pracující vězně hlídat, nedostatečná motivace vězňů k práci a nevhodné uzpůsobení věznic k práci pro vězně uvnitř areálu věznice.

Mezi faktory, které mají vliv na zaměstnání osob po výkonu trestu odnětí svobody patří nedostatečná motivace pracovat z důvodu předlužení, nedostatečná kvalifikace pro vykonávání pozic, které jsou poptávány, ztráta kvalifikace z důsledku doby, kdy byli ve vězení, bariéry v oblasti pracovních zkušeností, předsudky zaměstnavatelů k zaměstnávání této skupiny lidí, nedostatečná komunikace mezi Úřadem práce a Probační a mediační službou ve vztahu k zaměstnávání osob po výkonu trestu odnětí svobody, nedostatečná koordinace sociální politiky a politiky zaměstnanosti, nedostatečný počet speciálních projektů, které jsou zaměřeny na pomoc se zaměstnáváním osob po výkonu trestu, záznam v rejstříku trestů a nedostačující nebo žádné bydlení.

Mezi nástroje, které přispívají ke zvýšení zaměstnatelnosti a zaměstnanosti vězňů, můžeme zařadit například programy a finanční prostředky plynoucí z fondů EU, jednotlivá opatření a nástroje aktivní politiky vymezené v zákoně o zaměstnanosti, činnost Probační a mediační služby České republiky, zprovoznění otevřené věznice, sociálně odpovědné veřejné zadávání, Rubikon centrum, organizaci Nová šance a Yellow Ribbon Run.

Práce poukazuje na to, že zapojování vězňů do pracovního procesu již během výkonu trestu odnětí svobody je v českém vězeňském systému hluboce zakořeněno. Bylo zjištěno, že

z celkového počtu 22 481 vězňů je 14 725 vězňů způsobilých k práci a z tohoto čísla jich skutečně pracuje pouze 7 606. Je zde tedy velký potenciál k zaměstnávání.

I když se stát snaží eliminovat problémy spojené s hledáním zaměstnání u skupiny osob po výkonu trestu odnětí svobody prostřednictvím nástrojů aktivní politiky, v mnoha případech to nestačí, jelikož se jedná o těžko napravitelnou skupinu a zároveň uspokojujivé východisko spočívá v hledání systémovějších řešení, což bývá mnohdy jak finančně, tak časově náročné.

Seznam použité literatury

- BAREŠ, Pavel a Jiří MERTL, 2016. *Pilotní analýza ke zjištění systémových překážek a podmínek pro zaměstnávání osob po výkonu i ve výkonu trestu odnětí svobody* [online]. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí [cit. 2018-03-16]. Dostupné z: https://ipodpora.odbory.info/soubory/dms/wysiwyg_uploads/013c67c033b59c8c/uploads/STUDIE_PILOTNI_ANALYZA_VTOS_ASO_.pdf
- BECKER, Gary a William LANDES, 1974. *Essays in the Economics of Crime and Punishment*. New York: Columbia University. ISBN 0-87014-263-1.
- BECKER, Gary, 1997. *Teorie preferencí*. Praha: Grada Publishing. ISBN 80-7169-463-0.
- BUCHTOVÁ, B., J. ŠMAJS a Z. BOLELOUCKÝ, 2013. *Nezaměstnanost*. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-247-4282-3.
- BUCHTOVÁ, Božena, 2003. *Zpráva o výzkumu dlouhodobě nezaměstnaných v České republice*. Brno: Masarykova univerzita v Brně. ISBN 80-210-3048-8
- ČERNÍKOVÁ, Vratislava, 2002. *Základy penologie pro policisty*. Praha: Policejní akademie ČR. ISBN 80-7251-104-1.
- ČESKÁ JUSTICE, 2017. *Stát navrhuje zvýšit odměny vězňům, aby mohli lépe splácet dluhy* [online]. Praha: Media Network [cit. 2018-03-01]. Dostupné z: <http://www.ceska-justice.cz/2017/07/stat-navrhuje-osmi-letech-zvysit-odmeny-veznum-aby-mohli-lepe-splacet-dluhy/>
- ČESKÁ JUSTICE, 2018. *S vhodnou rekvalifikací odsouzených bude pomáhat Úřad práce* [online]. Praha: Media Network [cit. 2018-03-09]. Dostupné z: <http://www.ceska-justice.cz/2018/02/memorandum-vhodnou-rekvalifikaci-odsouzenych-bude-pomahat-urad-prace/>
- ČÍRTKOVÁ, Ludmila, 2006. *Policejní psychologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. ISBN 80-86898-73-3.
- ELBONA, 2006. *Náklady státu na jednoho nezaměstnaného* [online]. Praha: Elbona a.s [cit. 2018-02-02]. Dostupné z: <http://portal.mpsv.cz/sz/politikazamest/vyzkumnestudie>
- FRYŠTÁK, Marek a kolektiv, 2012. *Trestní právo hmotné: obecná část*. Ostrava: KEY Publishing. ISBN 978-80-7418-039-2.
- CHMURA, Milan, 2016. *Nezaměstnanost jako ekonomický a sociální problém – edukační východiska z nezaměstnanosti*. Ostrava: Ostravská univerzita. ISBN 978-80-7464-858-8.
- KAMENÍČEK, Jiří, 2012. *Lidský kapitál: bohatství, které dřímá v nás*. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-2462139-5.

- KMĚTÍK, Ivo a Pavla KUBÍČKOVÁ, 2011. *Penologie* [online]. Karviná [cit. 2018-02-13]. Dostupné z: <http://www.sosoom-zlin.cz/media/skripta/penologie.pdf>
- KOMISE EVROPSKE UNIE, 2004. *Joint report on social inclusion* [online]. Brusel: European Commission [cit. 2018-02-05]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/employment_social/social_inclusion/docs/final_joint_inclusion_report_2003_en.pdf
- KUCHAŘ, Pavel, 2003. *Dlouhodobá nezaměstnanost jako životní styl*. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 80-210-3048-8.
- KURNÍK, Jan, 2016. *Uplatnění osob po výkonu trestu odnětí svobody na trhu práce v Moravskoslezském kraji* [online]. Ostrava: Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava [cit. 2018-03-09]. Dostupné z: <https://dspace.vsb.cz/handle/10084/113557>
- KUTARŇOVÁ, Jana, 2014. *Jak si odsouzení plánují hledat práci* [online]. Praha [cit. 2018-02-02]. Dostupné z: <https://www.prace.cz/poradna/aktuality/detail/article/reportaz-z-vezeni-jak-si-odsouzeni-planuji-hledat-praci/>
- MAREŠ, P., M. RÁKOCZYOVÁ a T. SIROVÁTKA, 2006. *Sociální vyloučení a sociální začleňování v České republice jako veřejně politická agenda*. Praha: CESES FSV UK. ISSN 1801-1640.
- MAREŠ, Petr, 2002. *Nezaměstnanost jako sociální problém*. Praha: Sociologické nakladatelství. ISBN 80-901424-9-4.
- MAREŠ, Petr, 2004. *Sociální exkluze a inkluze*. Brno: Masarykova univerzita a Georgetown. ISBN 80-210-3455-6.
- MATOUŠKOVÁ, Ingrid, 2013. *Aplikovaná forenzní psychologie*. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-247-4580-0.
- NOVÁ ŠANCE, 2017. *Nová šance pro integraci osob po návratu z výkonu trestu* [online]. Ostrava: Nová šance, z.s. [cit. 2018-04-03]. Dostupné z: <http://www.koblov.cz/projekt-opz.html>
- NOVÁ ŠANCE, 2018. *Poslání a cíle* [online]. Ostrava: Nová šance, z.s. [cit. 2018-04-03]. Dostupné z: <http://www.koblov.cz/poslani-a-cile.html>
- PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA, 2016. *Křehká šance II.* [online]. Praha: PMSČR. [cit. 2018-03-14]. Dostupné z: <https://www.pmscr.cz/krehka-sance-ii/>
- PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA, 2016. *Probační domy mají v Česku budoucnost* [online]. Praha: PMSČR [cit. 2018-03-06]. Dostupné z: <https://www.pmscr.cz/novinky/>
- PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA, 2018. *Poslání a cíle probační a mediační služby* [online]. Praha: PMSČR [cit. 2018-03-06]. Dostupné z: <https://www.pmscr.cz/poslani-a-cile/>

RUBIKON CENTRUM, 2016. *Dejme šanci ženám se záznamem* [online]. Praha: Rubikon Centrum [cit. 2018-03-16]. Dostupné z: <http://www.rubikoncentrum.cz/dalsi-projekty/dejme-sanci-zenam-se-zaznamem/>

RUBIKON CENTRUM, 2017. *Z basy do práce* [online]. Praha: Rubikon Centrum [cit. 2018-03-16]. Dostupné z: <http://www.rubikoncentrum.cz/dalsi-projekty/z-basy-do-prace/>

RUBIKON CENTRUM, 2018. *Komunitní centrum a zahrada Kotlaska* [online]. Praha: Rubikon Centrum [cit. 2018-03-16]. Dostupné z: <http://www.rubikoncentrum.cz/komunitni-centrum-zahrada/>

RUBIKON CENTRUM, 2018. *Rubikon Centrum* [online]. Praha: Rubikon Centrum [cit. 2018-03-16]. Dostupné z: <http://www.rubikoncentrum.cz/kdo-jsme/>

SIROVATKA, Tomáš, 1997. *Sociální a ekonomické faktory marginalizace na pracovním trhu* [online]. Praha: sociologický časopis [cit. 2018-02-05]. Dostupné z: http://sreview.soc.cas.cz/uploads/8132e1afd84315ee46a7b9598708ce7df5f77aa3_267_169SIROV.pdf

ŠIMEK, Milan, 2010. *Podpora zaměstnatelnosti znevýhodněných skupin obyvatel v České republice*. Brno: Institut vzdělávání SOKRATES. ISBN 978-80-86572-66-6.

VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY, 2016. *Koncepce vězeňství do roku 2025* [online]. Praha: VSČR [cit. 2018-02-22]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/wp-content/uploads/2017/06/Koncepce-vezenstvi.pdf>

VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY, 2017. *Metodika pro prevenci trestní recidivy formou podpory zaměstnávání a profesního rozvoje osob se záznamem v evidenci Rejstříku trestů a osob ve výkonu odnětí svobody v rámci veřejných zakázek* [online]. Praha: VSČR [cit. 2018-02-22]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/wp-content/uploads/2017/02/Metodika-SOVZ.pdf>

VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY, 2017. *Statistická ročenka Vězeňské služby České republiky 2016* [online]. Praha: VSČR [cit. 2018-02-22]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/wp-content/uploads/2017/06/Statisticka%20ro%C4%8Denka-2016.pdf>

VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY, 2017. *Vězeňská služba ČR zprovoznila první Otevřenou věznici* [online]. Praha: VSČR [cit. 2018-03-14]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/novinky/vezenska-sluzba-cr-zprovoznila-prvni-tzv-otevrenou-veznici/>

VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY, 2018. *Aktuální počty zaměstnaných vězňů* [online]. Praha: VSČR [cit. 2018-04-05]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/informacni-servis/rychla-fakta/aktualni-pocty-zamestnanych-veznu/>

VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY, 2018. *Programy a fondy EU* [online]. Praha: VSČR [cit. 2018-02-27]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/o-nas/programy-a-fondy-eu/>

VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY, 2018. *Realizace Norských fondů* [online]. Praha: VSČR [cit. 2018-02-27]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/novinky/norske-fondy/uspesna-realizace-projektu-z-norskyh-fondu-v-celkove-vysi-65-milionu-kc/>

YELLOW RIBBON RUN, 2018. *Yellow ribbon run* [online]. Praha: YRR [cit. 2018-04-06]. Dostupné z: <http://yellowribbonrun.wixsite.com/prague>

Zákon č. 140/1961 Sb., 2009. *Zákony pro lidi.cz* [online]. Praha: AION CS [cit. 2018-02-02]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1961-140>

Zákon č. 169/1999 Sb., 2018. *Zákony pro lidi.cz* [online]. Praha: AION CS [cit. 2018-02-27]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-169>

Zákon č. 257/2000 Sb., 2018. *Zákony pro lidi.cz* [online]. Praha: AION CS [cit. 2018-03-06]. Dostupné z: <https://zakonyprolidi.cz/cs/2000-257>

Zákon č. 435/2004 Sb., 2018. *Zákony pro lidi.cz* [online]. Praha: AION CS [cit. 2018-02-02]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-435#cast2>

Seznam zkratek

ČR – Česká republika

EU – Evropská unie

Kč – Koruna česká

Např. – Například

OSN – Organizace spojených národů

PMSČR – Probační a mediační služba České republiky

PUNKT – Průšvihy už nedělám, kámo. Tečka.

S. r. o. – Společnost s ručením omezeným

SARPO – Souhrnnou analýzu rizik a potřeb odsouzených

Tzv. – Takzvaný

VSČR – Vězeňská služba České republiky

Z. s. – Zapsaný spolek

Prohlášení o využití výsledků diplomové práce

Prohlašuji, že

- jsem byla seznámena s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo;
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně, ke své vnitřní potřebě, diplomovou práci užít (§ 35 odst. 3);
- souhlasím s tím, že diplomová práce bude v elektronické podobě archivována v Ústřední knihovně VŠB-TUO a jeden výtisk bude uložen u vedoucího diplomové práce. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o diplomové práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO;
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- bylo sjednáno, že užít své dílo, diplomovou práci, nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne

.....
jméno a příjmení studenta

Seznam příloh

Příloha 1 – Karta věznice Heřmanice

Příloha 2 – Členění odsouzených osob podle nejvyššího dosaženého vzdělání

Příloha 3 – Četnost vybraných trestných činů

Příloha č. 1: Karta věznice Heřmanice

KARTA VĚZNICE

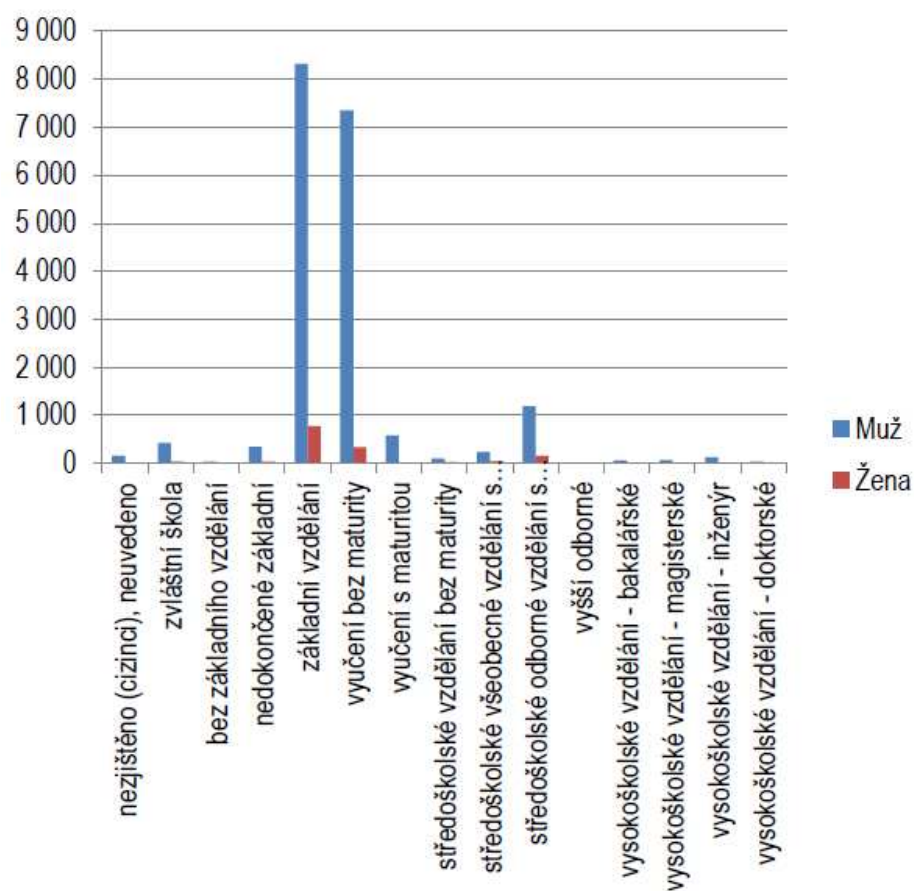
Název a adresa věznice	Heřmanice (V) Orlovská 670/35, Ostrava, 71302					
Kontaktní osoba : jméno	Urbančík David	telefon:	602 768 111	e-mail:	durbancik@vez.her.justice.cz	
Potenciál v zaměstnávání	575	aktuálně zaměstnáno u jiných subjektů	231	volný potenciál	219	
		aktuálně zaměstnáno ve vnitřním provozu	125	mimo věznice	9	
				s ostrahou	210	
				ve věznici	0	
Zajišťované profese nebo typy výroby (profese/výroba a disponibilní počet)	zámečnická výroba, svářečské práce, kovobrábění, třídění kovového odpadu, broušení odlítků, šití oděvů					
Reference na stávající či minulé odběratele						
Výrobní prostory ve věznici	počet hal	6	rozloha	5 165 m ²	disponibilní prostor	0 m ²
Poznámky k vybavení výrobních prostor (možnosti využití)	přízemní prostory, mostový jeřáb, ohraňovací lis, strojní tabulové nůžky, strojní pily, svařovací soupravy, soustruhy, frézka,					
Vhodné pozemky pro výstavbu hal	uvnitř věznice	Ano	mimo věznici	Ne	plocha	570 m ²
Poznámky k volným pozemkům						
Doplňující údaje: (např. možnost rozšíření kvalifikace, ...)	možnost rozšíření kvalifikace o svářečský kurz řidič VZV					

Legenda k zobrazeným údajům:

- Kontaktní osoba - osoba, která je odpovědná za agendu zaměstnávání odsouzených.
- Potenciál v zaměstnávání - číslo vyjadřující všechny potenciálně zaměstnatelné odsouzené.
- Mimo věznice - počet odsouzených, kteří připadají v úvahu pro práci vně či uvnitř věznice.
- Zajišťované profese nebo typy výroby - druhy činností, které mohou odsouzení vykonávat v závislosti na jejich případné odbornosti, vyučení apod.
- Reference na stávající či minulé odběratele - firmy, pro které odsouzení pracovali a mohou dát referenci na věznici.
- Poznámky k vybavení výrobních prostor - vybavení, druh činnosti, patrové nebo přízemní budovy apod.
- Poznámky k volným pozemkům - specifikace o jaké pozemky jde, případně může jít o haly, budovy, které je třeba dostavět, pokud jsou mimo areál věznice, apod.

Zdroj: Vězeňská služba České republiky (2018)

Příloha č. 2: Členění odsouzených osob podle nejvyššího dosaženého vzdělání k 31. 12. 2016

Zdroj: Vězeňská služba České republiky (2017)

Příloha č. 3: Četnost vybraných trestných činů k 31. 12. 2016

Trestný čin	Úhrnem		Celkem	Relativní četnost (%)		
	Muži	Ženy		Muži	Ženy	Celkem
Krádež	8 137	670	8 807	27,8	35,3	28,3
Porušování domovní svobody	3 019	104	3 123	10,3	5,5	10,0
Mařání úředního rozhodnutí	2 886	133	3 019	9,9	7,0	9,7
Loupež	2 534	100	2 634	8,7	5,3	8,5
Neoprávněné držení platební karty	1 673	189	1 862	5,7	10,0	6,0
Zanedbání povinné výživy	1 543	116	1 659	5,3	6,1	5,3
Podvod	1 461	183	1 644	5,0	9,7	5,3
Výtržnictví	1 528	27	1 555	5,2	1,4	5,0
Vražda	1 066	118	1 184	3,6	6,2	3,8
Vydírání	875	24	899	3,0	1,3	2,9
Ublížení na zdraví	783	9	792	2,7	0,5	2,5
Těžké ublížení na zdraví	737	33	770	2,5	1,7	2,5
Znásilnění	538	4	542	1,8	0,2	1,7
Zpronevěra	451	60	511	1,5	3,2	1,6
Úvěrový podvod	446	50	496	1,5	2,6	1,6
Nedovolené ozbrojování	280	2	282	1,0	0,1	0,9
Zkrácení daně, poplatku	242	15	257	0,8	0,8	0,8
Násilí proti úřední osobě	243	4	247	0,8	0,2	0,8
Těžké ublížení na zdraví/usmrcení z nedbalosti	182	11	193	0,6	0,6	0,6
Pohlavní zneužití	182	5	187	0,6	0,3	0,6
Omezování osobní svobody	96	2	98	0,3	0,1	0,3
Násilí proti skupině obyvatel	78	8	86	0,3	0,4	0,3
Týrání svěřené osoby	58	18	76	0,2	0,9	0,2
Obecné ohrožení	59	4	63	0,2	0,2	0,2
Ublížení na zdraví z nedbalosti	34	1	35	0,1	0,1	0,1
Zneužití pravomoci úřední osoby	26	2	28	0,1	0,1	0,1
Podplácení	19	1	20	0,1	0,1	0,1
Přijetí úplatku	18	0	18	0,1	0,0	0,1
Šíření pornografie	16	1	17	0,1	0,1	0,1
Sexuální nátlak	12	0	12	0,0	0,0	0,0
Zabití	7	1	8	0,0	0,1	0,0
Týrání zvířat	6	0	6	0,0	0,0	0,0
Hanobení národa, rasy	3	1	4	0,0	0,1	0,0
Celkem	29 238	1 896	31 134	100	100	100

Zdroj: Vězeňská služba České republiky (2017), vlastní zpracování